

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Az igazi keresztyénség ismertető jele.

— Irta és elmondotta: **Jánosi Zoltán.** —

Előimádság.

Jóságos Isten, akinek mivoltod s neved — szeretet, örök szeretet; akinek szived csak szeretni tud, úgy, hogy még haragod is szeretet; aki mindent szeretetből cselekszel, még azt is, amit mi velünk büntetésnek: *miként imádjunk Téged, hogy Tehozzád méltó legyen a mi tiszteletünk!* Az-é a méltó Istentisztelet: ha márványból csodaszép templomot, csillogó oltárt épít a kezünk; ha égre füstölög az áldozat; ha dicsérnek hegedük, harsonák, ragyogó gyertyák, aranyos ruhák, a szívek és ajkak virágai, imádságok, zsoltárok, himnuszok! *Óh, mert a gyarló ember azt hiszi, hogy az ilyesemben gyönyörködöl; hogy, mint önéki, úgy Tenéked is kedves dolog a dicséret, dicsőség.* Az-é a méltó istentisztelet: ha síp-pal-dobbal, hízeltő szavakkal magasztalunk, dicsérünk Tégedet!?

Jóságos Isten, örök Szeretet, akinek szived csak szeretni tud; aki mindent szeretetből cselekszel: *Te nem kívánod a dicséretet. Ha kívánnád is: akkor is mit érnél az ember, a féreg dicséretével? Holott a mindenség, a szédítően nagy mindenség dicsőítése is csak annyit verhet vissza végtelen dicsőségéből, mint a nap tüzéből egy harmatcseppnek gyöngye csillogása!* Te nem kívánod a dicséretet. Hiszen Fiaid tanított minket arra, hogy *ne azért cselekedjük a jót, hogy az emberek megdicsérjenek.* S Te nem vagy olyan, mint az emberek, akik, míg másokat tanítanak, feledik magukat tanítani! *Amit nekünk parancsolsz, azt cselekszed. És nem kívánod a dicséretet.*

Csak azt kívánod, hogy *Téged szeressünk teljes szívünkkel, lelkünkkel, erőnkkel és Teérte, óh, örök Szeretet, szeressük emberlársainkat is, felebarátainkat, mint magunkat. Ez az egy igaz Istentisztelet.* Erre tanított szent Fiaid szava, szerető szíve és Szentlelke minket! Ámen.

Alapige: Mt. 22, 39. „A második hasonlatos ehez (az elsőhöz).“

A farizeusok a nagyhét elején tanácsot tartanak és elhatározzák, hogy Jézust minden áron megfogják a beszédben. És, hogy meg is valósítsák azt, amit elhatároztak; a sadduceusokkal, a maguk tanít-

ványaival és a Heródespártiakkal örökösen ott leselkednek, ott ólalkodnak a Mester körül! Meg akarják fogni minden áron. Furfangos, kétélű, veszedelmes kérdéseket adnak föl neki. Ő pedig olyan találó, talpraesett feleleteket ad, hogy eláll a szemüszájuk. Fölényes értelemmel oldja meg mind az adófizetésnek, mind a feltámadásnak bonyolult kérdését. Akkor azután egy törvénytudó azt a sokat vitatott kérdést adja föl neki, amelynek a megfejtésében száz fele ágazik a zsidó közvélemény: *„Melyik a nagy parancsolat a törvényben?“*

A tudósok, akiknek az ilyesmihez türelmük is van, idejük is van; még azt is kiszámították, hogy a mózesi öt könyvnek (a pentateuchusnak), melyik a középső verse (III. Móz. 13, 33.), melyik a középső szava (III. Móz. 10, 16-ban a „dárás“) és melyik a középső betűje. (III. Móz. 11, 42-ben a „gákhón“-ban a „khólem“, az „ó“ hangot jelző betű). *Vannak jóhiszemű lelkek, akik azt gondolják, hogy az ilyen kásaszemelgetésben és szórszálhasogatásban áll a tudomány!* Nem csoda tehát, hogy a sokidejű és nagy-türelmű tudósok azt is kiszámították, hogy a törvényben épen 613 parancsolat van; rendelkező 248., amennyi része van az emberi testnek és tiltó 365, amennyi napja van egy esztendőnek. Bizony nagy erdő ez. Rengeteg erdő! *És nem olyan könnyű megkeresni benne a legnagyobb fát, a legnagyobb parancsolatot.* Az a törvénytudó, aki Jézustól a törvény legnagyobb parancsolatát kérdezi, jól tudja, mit cselekszik. Tudja, hogy azt a legnagyobb parancsolatot nem könnyű kimutatni. És azt is tudja, hogy, miután e kérdésben a vélemények nagyon szétágazók, akármit felel Jézus, igen sokan lesznek, akik nem lesznek megelégedve a feleletével. De csalódik a számításában. *Krisztus a szeretet parancsát mondja legnagyobb-nak, amire még a kísértő irástudónak is ezt kell mondani: „Jól vagy Mester; igazán mondd!“* (Mk. 12, 32.) Jézus Krisztus válasza ez: *„Szeressed a te Uradat, Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehez: Szeressed felebarátodat, mint te magadat!“* (Mt. 22, 37–39.)

Ebből a válaszból való az a mondat, amelyet, amelynek gondolatát mai elmélkedésünk alapjául választottam. *„A második hasonlatos ehez.“* A második parancsolat az elsőhöz: *a felebaráti szeretet parancsa az Isten iránti szeretet parancsához.* Krisztus tehát, Krisztus, a megtestesült igazság és szeretet, azt mondja, hogy *az emberszeretet parancsa és érzülete,*

nagyságra, értékre nézve — hasonlatos az Istenszeretet parancsához, érzületéhez.

Ez a felfogás, ez a nyilatkozat valósággal bombaként csapott az összes emberi vallások mohosult bátyái közé. Hiszen akkor is, mint azelőtt s azóta is — az volt az emberek uralkodó felfogása a vallásról, hogy ez a mystériumokban és a ritusokban nyer kifejezést, a szent mosakodásokban és a rhythmikus térdhajtásokban, kabbalisztikus jelekben, áldozatokban, — és éneklésekben, imádkozásokban. És akkor is, mint azelőtt s azóta is az ember szentségét világtól való elfordulásával mérték. A buddhistákra, muszlimokra és katolikusokra a szerzetesek és a remetéik, ezek a világtól elzárkózott és elvonult, úgynevezett szent emberek mindig valami természetfeleiti, babonás hatással voltak. Még a protestáns gondolatvilágba is becsúsztak bizonyos idegenizű megkülönböztetések és különválasztások, amelyek eltépik egymástól a vallást és az emberszeretetet, az isteniszteletet és a jótékonyt; vagy pedig az emberszeretet és a jótékonyt felséges fogalmát, világboldogító isteni hatalmát alamizsnamorzsákba tördelik szét és kisebbítik le és, míg a prédikátornak nagykegyesen engedélyezik azt a jogot, hogy az egyház vallásos ébredését és az emberi nyomor megszüntetésére, sőt még enyhítésére sem képes közönséges, igazán, a szó teljes értelmében közönséges emberszeretetet és jótékonykodást prédikálja: addig másfelől kétségbevonják az igehirdetőnek azt a jogát és kötelességét, hogy az igazi emberszeretetet és igazi jótékonyt követelményeit: a társadalmi és politikai reformot; a törvények, intézmények és szokások újraöntését, gyökeres átalakítását hirdesse. Micsoda korlátolt és micsoda képmutató felfogás ez!? Hát az az igazi igehirdetés: ha a biblia hatalmas igazságairól, új világteremtésre hivatott ígéiről, ártatlan elmefuttatásokat, vagy cicomácafrangos, lendületes-bombasztos érzelmeket és áradásokat rendezünk? És az az igazi emberszeretet és jótékonyt: ha letörlünk egy könnyet és fakasztunk szárat: ha felgyógyítunk egy sebet és ütünk ezret: ha morzsákat adunk dús eléstárunkból az éhenhalónak; ha kegyesen, szeméinket forgatva tapogatójuk, kenegetjük a beteg ember és a beteg emberiség fekélyeit — és megtűrik, sőt védelmezzük és fenntartjuk azt a nem keresztyén, hanem pogány, gyökeréig pogány társadalmat és államot, amelynek átkozott gyümölcsei, de mindenkor, természetesen és elmaradhatatlanul és bőven termő gyümölcsei: a testi és lelki nyomor, az éhhalál, a köny, a bűn és a fekély!? Milyen éles ellentétben áll ezzel a korlátolt és képmutató keresztyénséggel Krisztusnak az a gyönyörű felfogása, hogy az emberszeretet hasonlatos az Istenszerethez!

És ez a krisztusi felfogás, valamint az ennek megfelelő élet az igazi keresztyénség ismertető jele. Ez az egyetlenegy igaz élő keresztyénség. A többi mind halott. Nem elég a bibliát, meg a többi vallásos iratokat és könyveket olvasgatni, tanulmányozgatni; nem elég énekelni és imádkozni; nem elég kegyes arckifejezéseket és szokásokat ölteni fel és nem elég holmi apró-cseprő jótékonykodást és alamizsnalkodást gyakorolni! *Ez mind semmi.* Meg kell újhodni bent, a szívben, megtérni, újjászületni, hogy ne mi éljünk, hanem Krisztus éljen bennünk — és azután meg kell téríteni, újjáteremteni — az Istenország

eszméje szerint a társadalmat is, hogy ne legyen többé közöttünk sem egyeduralom, sem osztályuralom (Máté 20, 25—28.), hanem legyen mindenkiben minden a Jézus Krisztus: a testvériség, az egyenlőség és a szabadság. Ezt követeli az a felfogás, amely szerint az emberszeretet hasonló az Istenszerethez.

Ez a felfogás a templomi isteniszteletet nem úgy tekinti, mint célt; hanem úgy, mint eszközt; úgy, mint az élet igazi isteniszteletének eszközét. Bizony, bizony, templomba nemcsak magunkért járunk, hanem felebarátainkért is. Lelkünk erejét főképen azért újítjuk meg itt, hogy ezzel a mi gyengébb testvéreinknek, lelki és testi javakban minálunk szegényebb felebarátainknak szolgálatukra állhassunk.

A templomi gyülekezet éneke, akármilyen harsogó is, nem harsoghatja túl az élet jajszavát, mely, mint a tenger a sziklát, körülcsapkodik templomunk falát. S a világmegváltó Jézus Krisztus arra tanít, hogy az egyháznak nemcsak vallásos missziója, hanem társadalmi missziója is van.

És végtelenül sajnálatos az, hogy az egyház, kivétel nélkül minden egyház, megfélekedett erről a társadalmi hivatásról. Mert ez a bűnös megfélekedés nyitott szabad teret azoknak az erőszakos irányzatoknak, amelyek a társadalom és az állam magasságai-ból és mélységeiből egymás ellen törve a társadalom és az állam folytonos, békés fejlődését veszélyeztetik.

Az egyház abban a végzetes tévedésben ringatta magát, hogy neki csak az örökkévaló igazságokkal kell foglalkoznia és a napi élet kérdéseit, a napi élet kérdéseinek az örökkévaló igazságokkal megvilágítását elhanyagolhatja. Az egyház prédikátorai egy igazi császármetszéssel kioperálták az élő emberből a halhatatlan lelket és kizárólag ezzel foglalkoztak; ahelyett, hogy ezt a halhatatlan lelket a halandó testtel való élő kapcsolatában, szoros viszonyában, tették volna gondoskodásuk tárgyává és törődtek volna épen a halhatatlan lélekért, ennek lakóhelyével, templomával, a halandó testtel is, a csontból és húsból is álló emberekkel, úgy, amint e földön élnek: a kereskedőkkel és a hivatalnokokkal, az iparosokkal és a földművelőkkel, a munkaadókkal és a munkásokkal, a családtalan és a családos emberekkel. Eképen az egyház maga vágta el azokat a szálat, amelyek a világhoz kötötték és elszigetelték magát egy vallástalan és erkölcstelen társadalomban, amelynek az elvei és szokásai egyaránt pogányok. Az evangéliom, az Istenország átalakító, átteremtő kovászát az egyház — fájdalom: az evangéliomi egyház is — nem a lézlába tette, hanem a lézlá mellé! S épen ezért, ha látja, hogy a tészta keletlen, hogy a társadalom pogány; ne a társadalomra, hanem magára vessen.

Jézus nem azért jött, hogy egyházat alapítson, hanem azért, hogy megalapítsa e földön a mennyországot, az emberekben és az emberek között az Istenországot. Ő maga mondá: „Hirdetnem kell nékem az Isten országát; mert ezért bocsáttattam“. (Luk. 4, 43.) Igen, Jézus egyetlen célja az, hogy itt e bolygó csillagon, az emberek földjén, megvalósítsa az igazság, a békeség és az igaz boldogság birodalmát. (Róm. 14, 17.) Az bizonyos, hogy az egyház az a gondviselészerű szervezet, amelyet a Szentlélek hívott életre azzal a rendeltetéssel, hogy megteremtse az emberekben és az emberi társadalomban az Istenországot. De

épen ezért az is bizonyos, hogy az egyház, ha a maga rendeltetéséhez hűtelenné válik, teljesen elveszti a maga létjogosultságát. Hiába szolgáltatja ki az egyház a sákramentomokat, hiába hirdeti az Isten ígését, hiába tanítja vallásra a gyermekeket, hiába teljesíti az úgynevezett lelki gondozást, hiába harcol a hitetlenség és a bűn ellen, hiába gyakorolja a kül- és belmissziót: ha kitartóan és bátran nem küzd, nem dolgozik azért, hogy az Isten országa eljőjön: apostata lesz, a hitet megtagadja és rosszabb, mint a pogányság! „Ha a só megízellenül, nem jó azután semmire, hanem csak arra, hogy kivetessék és megtapodlassék mindenkéftől”. (Mát. 5, 13.) Ezt mondja az Úr!

És, mintha az Úrnak e fenyegetése kezdene megvalósulni korunkban. A tömeg, mely egykor ott járt a Krisztus nyomában, bizalmatlanul fordul el a Krisztus egyházától. Nem bízik abban az intézményben, amely magát Krisztusról nevezi ugyan, de Krisztussal ellentétben, a sirtónúli világba számúzi az igazság, a békeség és az igaz boldogság birodalmát. Oh, legyünk őszinték! Annak a munkától és éhségtől elgyötört, sáppadt, búskomor tömegnek nagy oka van arra, hogy eltávolodjék attól tétlen és tehetetlen, attól a klerikális és reakciós keresztyéniségtől, amely vagy hatalmi eszközzé alacsonyodik a világ urainak erőszakos kezében, vagy rettenetes közönyösségében szántsándékosan és rendszeresen bezárkózik a templomokba, a sekrestyébe, az összejöveteli helyiségekbe és nem törődik a világgal, a világnak száz bajával; a gazdasági és politikai élettel, a tudománnyal és a művészettel, a népneveléssel és a családdal. Ezért van az, hogy a tömeg, amelyben olthatatlanul ég a boldogságnak és evégett az erők egyesítésének a vágya; az egyházon kívül, sőt az egyház ellen alakít ligákat, társulatokat és különféle szervezeteket a kölcsönös segítségre és valóban megható erőfeszítéseket fejt ki azért, hogy megvalósítsa a szeretet királyi törvényét, hogy engedelmessékedjék az elsőhöz hasonlatos második legnagyobb parancsolatnak, amelyet az egyház félig sem ért meg, és nem tudom, hanyadrészben gyakorol. Ezért van az, hogy a szociálmunkások apostolai a krisztianizmus apostolainak prédikálása ellen irányítják a maguk prédikálását. És annak büntetéseként, hogy az evangéliom szolgálói az Isten atyaszágát prédikálták ugyan, de az emberek testvéri égét — ugyanolyan nyomatékkal — nem prédikálták; a forradalom szolgálói prédikálják az emberek testvériségét, de nem prédikálják, sőt megtagadják az Isten atyaszágát. Amott atya család nélkül: emitt család atya nélkül. Az egyházakban embertelen Istenimádás: a társadalmi egységelekedekben Istentelen emberimádás.

Keresztyén embernek nem nagy gyönyörűség az ilyesmit bevallani; de mert igaz, mégis csak be kell vallanunk, hogy a társadalmi nyomorúság és a társadalmi forradalom a ker. egyház mulasztása, a ker. egyház bűne. Krisztus követői nem értették meg és még kevésbé gyakorolták Krisztusnak ezt az elvét: a második parancsolat hasonlatos az elsőhöz, az emberszeretet az Istenszerethez.

Azért azoknak, akik új életre akarják ébreszteni az egyházat: a fősúlyt arra kell fektetniük, hogy ezt a mulasztást helyrehozzák és ezt a bűnt jóvátegyék! A napjainkban — méltán — annyiszor sürgetett belmissziót és pásztori gondozást ki kell

terjeszteni az egyéni bajokról a társadalmi bajokra is! Újjá kell teremteni az egyéni! És újjá kell teremteni a társadalmat.

A ker. egyház a jövő harcaiban csak úgy nyerhet győzedelmet: ha lobogóján ott ragyog, lelkében ott ég a gyönyörű krisztusi gondolat: A második parancsolat hasonlatos az elsőhöz, az emberszeretet az Istenszerethez! Amen.

(A tárgyalás W. Monod után.)

A végtelen lánc.

Azt mondtam a lelkemnek
Egy szomorú napon:
Menj s a kerek világon
Fogd kézen, akit csak öl
Panasz, vagy fájdalom.

Az én lelkem megindult
S ment, ment kelet iránt:
Sötétellő sereggel
Rajzott utána némán,
Kit teste, lelke bánt.

Hol a Jordán folyam zúg,
Hol a tenger dobog,
Hol havasok álmodnak:
Nöttek, jel, miriádig,
Szegény nem boldogok.

S mikor nyugat kapuján
A lelkem visszatér:
Egy tenger jött utána,
Egy nagy sereg, amelynek
Élén ő a vezér.

A döbrentő igazság
Mint kés: szívembe vág,
Ott áll kint, kéz a kézben,
Végtelen láncolatban,
Az egész bús világ.

Oláh Gábor.

A konvent.¹

Irta: Görömbei Péter.

Igenis, a konvent! Ez a magyar kálvinista egyház talajában termett és abból fejlődött és most már hatalommá nőtt intézmény! Erről óhajtok egyet-mást elmondani, — keletkezését, hatáskörét, működését és alkotását vázlatosan ismertetni. Mert érdekes s érdemes is pályafutására vissza-visszatekinteni.

Dr. Balogh Ferenc, ez a mi nagytudományú egyháztörténelmi írónk, de más egyháztörténelmi írónk is, úgy adják elő a konvent keletkezését, hogy az első konvent tulajdonképpen csak egy bizalmas, barátságos összejövetel volt „szüretelés” címe alatt 1734 november 5-én Bodrogkeresztúron. Néhány előkelő jó emberét s kálvinista jó barátját (Vay L.,

¹ Vonathozással a konventi gyűléshez való készülődésekre és az 1912. évi konventi jegyzőkönyv tartalmára.
G. P.

Ráday P., Kenessey, Zay A.) hívta össze Báji-Patay Sámuel szüret címe alatt saját birtokára, szőlőjébe, Keresztúrba. — Tudjuk ugyanis, hogy ezt megelőzőleg és ebben az időtájban az ú. n. „Carolina Resolutio“ (1731) keltett erős visszahatást s támasztott nagy mozgalmat a magyarországi protestáns egyházak életében; tehát az ezzel járó keserőségek és méltatlanságok ellen akartak tenni valamit.

S mit cselekedtek ezek a hatalmas, jó kálvinista magyar urak? Azt, hogy a magyarországi református egyházat szervezték; négy kerületre (tiszáninneni-, tiszántúli-, dunamelléki- és dunántúli kerületekre) osztották. És mi máig sem tudunk ennél tovább menni egy lépéssel sem!...

Kimondották, hogy a tiszáninneni esperességek is superintendenst, püspököt válasszanak, mivel idáig ott püspök nem volt. A püspökök mellé főgondnokokat, az esperesek mellé segédgondnokokat *neveztek ki*, megengedvén, hogy jövőre a megyék és kerületek gondnokaikat önmaguk választhassák. A tiszántúli kerület, élén Zoványi püspökkel, nem fogadta el a gondnoki intézményt; de azért a Bájón (1749) tartott *második konvent* után, hová a nagytekintélyű Domokos Márton debreceni világi főembert is meghívták; Vay Ábrahám vezérlete mellett és ösztönzésére megtették első főgondnoknak Dobozy Mihályt. Így készültek elő a mi halhatatlan s áldott emlékű református őseink hitök-, vallásuk- és mindenfelől folytonos támadásoknak kitéve lévő egyházuk igazainak védelmére!

Érdekes, érdemes és tanulságos volna az ezekből keletkezett mozgalmakat, azok indító okait, eredményeit nyomon kísérni s felújítani emlékezetünkben; azonban e szerény soroknak más most a céljuk. Ennélfogva a konvent száz év előtti munkájának eredményei közül még csak azt emeljük ki, hogy az ú. n. „*General Konvent*“ 1821–1822-ben a tiszántúli egyházkerületben az egyházmegyéket újból osztotta fel, rendezte és szabályozta s azóta a régi felsőszabolcsi vagy még régebbi néven nyíri vagy betuliai egyházmegye kivételével, mely köztudomás szerint 1909-ben ismét két részre osztatott, t. i. *felsőszabolcsi és középszabolcsi* egyházmegyére, az egyházmegyék is érintetlenül vannak. Pedig úgy az egyházmegyékre, mint magukra az egyházkerületekre ráférne egy kis rendezés, némi-némi szabályozás és kikerekítés! Óh! a római, sőt a görög katolikus egyház is régebben is, újabban is mennyit haladt e tekintetben is egyszáz esztendő alatt!?... De erősödött is minden tekintetben. Mi most csak azt emeljük ki, hogy tehát ime az egyházkerületek rendezését is a konvent eszközölte (1734); az egyházmegyék kikerekítését is a konvent hajtotta végre (1821), még pedig akkor és oly időben, mikor a *konvent* az egyház alkotmányába egyházi törvényhozással beillesztve nem volt. És úgy látszik, hogy az egyházmegyék és az egyházkerületek további rendezése is a konventre vár...

Érdemes és pedig nagyon is érdemes azonban a *konvent* utóbbi félévszázad előtti és alatti történetére s fejlődésére egy komoly pillantást vetni. Érdemes legalább néhány szóval, néhány vonással föleleveníteni azt a mozgalmat és küzdelmet, mely a konventben s a konvent körül az ú. n. 70-es években és a 80-as években kifejlődött.

Köztudomású dolog, hogy a magyarországi re-

formátus egyház a budai zsinat óta (1791) zsinatot nem tartott; sőt a budai zsinat kánonai nem voltak királyilag megerősítve s talán épen emiatt nem is tartották azokat az egyházkerületek magukra nézve kötelezőknek. Egyik egyházkerület elfogadta és annak szabályait tartotta magára nézve intézkedéseiben kötelezőknek, a másik semmibe sem vette. Az alkotmányos élet kezdetén (1867) ennélfogva mind élesebben hangzott az óhajlás, hogy a magyarországi református egyház zsinatot tartson mielőbb. A tárgyait is mind sürűbben hangoztatták azon óhajlással, hogy a zsinatot a konventnek kell előkészíteni. Sürgették továbbá, hogy valahára magát a konventet is be kell az egyházi alkotmányba illeszteni. A zsinat előkészítése mellett maga a konvent és annak szervezete felett is alapos, de sokszor igen éles, kiméletlen és a személyeskedés terére is át-átcsapó vita fejlődött ki. Az egyik párt csak tanácskozó, *tanácskozási joggal bíró*, a másik párt pedig *határozatképes konvent* kívánt az egyház alkotmányába beilleszteni. A nézetek annyira kihegyeződtek, az ellenvélemények annyira kiélesedtek, hogy mire a zsinattartás ideje (1881) eljött, Török Pál a hivatalára nézve legidősb püspök, odáig a zsinatot előkészítő konventi ülések elnöke, ezen nézeteltérés miatt a zsinaton (1881–1883) Debrecenben már részt sem vett, hanem helyette a hivatalukra nézve utána legidősebb Nagy Péter az erdélyi püspök volt a debreceni zsinaton a társelnök. Azonban a debreceni zsinat a határozatképes konventet a magyarországi református egyház alkotmányába törvényhozásilag beillesztvén, Török Pál meghajolt a zsinat alkotása s bölcsesége előtt és a zsinat után megtartott konventen a társelnöki széket ismét elfoglalta; jóllehet a halál hamarosan elragadta.

Itt vagyunk most már az 1883-dik évnél, mikor a határozatképes konvent nagyjelentőségű működését, lehet mondani, hogy *korszakalkotó* működését megkezdette. Hogy milyen irányú és milyen értékű munkát fejtett ki a konvent 1734–1883-ig, azt részben, legalább vázlatosan, úgy néhány szóval már érintettük. Mi módon készítette elő az 1881–1883. évi törvényhozó zsinatot, ölelte fel annak tárgyait és hatáskörét, miként alkotta meg az ügyrendjét, azt a nyomtatásban s kéznél lévő konventi jegyzőkönyvekben mindenki megolvashatja. Mindezen dolgok érdemi méltatása az egyháztörténelemre, történelmi és egyházi jogi tudósainkra tartozik. Én csak vázlatos levezetést akartam nyújtani a konvent keletkezése, működése és fejlődéséről a legújabb időkig.

Most térek már által tulajdonképeni tárgyamra az egyházalkotmányba, a zsinat által beillesztett határozatképes konvent alkotásaira.

... A jó Isten gondol.

Mégis csak drága kincs a hit. Ime így megnyugsunk abban, hogy a debreceni egyháznak a külsőségeken lakó tagjaival mégis csak gondol valaki. A jó Isten, — mintahogy e lap múlt heti számának hírei közt olvasom. Különben azt kellene mondanunk, hogy senki sem gondol.

Pedig a közölt adatok szerint a külsőségeken, a szőlős kertekben és a tanyákon 38 ezer ember lakik, akiknek bizonyára felénél több református. 20—25 ezer református lélek van itt eszerint gondozás nélkül, mert ama két imaház, amelyekről a közleményben említés van, vajmi kevés embernek s központból kijáró prédikátorokkal csak kis részben elégíti ki a lelki szükségletét. 20—25 ezer ember felér néhol egy egész egyházmegye népességével, — 30—40 lelkésznek adva dolgot, — itt pedig a jó Isten a gondozójuk.

Am ugyan a nem künn lakó többi 40 ezer reformátussal mi van? Hát ezeknek ugyan ki viseli gondját?

E sorok írója őszinte tisztelettel van a debreceni lelkész urak iránt. Egyikhez-másikhoz a tiszteleten kívül benső meleg szeretettel is ragaszkodik. Némelyiküknek káprázatos munkabírását csodálatlalt nézi. Nem ő ellenük irányuló gáncsoskodás mondatja hát, hogy az egyház eddigi állapotja szerint hivatásuknak meg nem felelhettek. 63 ezer lélek mellett 6 lelkész 6 segédlelkészével együtt folytonosan dolgozva elég, ha a prédikatori és liturgusi teendőket jól ellátni bírja, hiszen elvégre a beszédek nemcsak elmondani, de elkészíteni is kell valamikor. Am volna bár a lelkészeknek egész idejük a lelki gondozásra szentelhető: lehet-e komoly eredményt remélni olyan lelki gondozásnál, ahol mind-egyik lelkész 63 ezer lelket és — ami tán még nagyobb baj — minden lelket 6 lelkész lát el. Tán még nagyobb baj — mondom, — mert meg volt a maga jó oka ama régi kánonnak, amely a lelkészek sarlójának egymás búzájába vágása ellen szólt. Ezeken az állapotokon most már valamennyire segíteni fog a paróchialis körök szervezése. Valamennyire, — de nem eléggé, mert hiszen e paróchialis körök egymással csak összeforrva maradnak. Hogy egyebet ne mondjunk: nincs mindegyik paróchialis körnek temploma s így szükségképpen több — legalább is két — paróchialis kör számára kell ezentúl is egy közös isteni tiszteletet tartani.

A lelkészeknek azonban segítségére kellene, hogy menjenek a lelki gondozásban a presbyterek. Végez-e a presbyterium ilyen munkát, vagy csak vagyonekezelője az egyházközségnek?

Látni nem látom ily irányú munkának semmi nyomát. Arról, hogy a presbyterek egyenként végeznének valamely léleképítő munkát, azt hiszem szó sincs. Nincs szerencsém ismerni a presbyterium tagjainak nagy részét. Am ismerek közülök egynéhány igazán jeles és egyházunk iránt komolyan buzgólkodó férfiút. Legalább annyi ilyen derék jó presbyternek való embert ismerek közülök én magam, amennyiből a határozatképes szám kitelnék. Bizonyára a

többi $\frac{3}{4}$ rész is ilyen derék férfiakból áll. Mégis akárhányszor megtörténik, hogy a gyűlésekre még a határozatképességhez szükséges $\frac{1}{4}$ rész is alig bír összegyűlni. Hogy lehessen remélni intenzívebb presbyteri munkát azoktól, akik im még a legegyszerűbb kötelezettségüknek, a gyűlésen megjelenésnek sem tesznek eleget.

Mi az oka ennek az aggasztó tünetnek? Mi magyarázza meg azt, hogy férfiak, akik a legjobb példáját adják mindig a kötelességteljesítésnek, éppen csak presbyteri tisztüknek teljesítésében hagynak fenn kívánni valót? Bizonyára semmi más, mint az egészségtelen, helytelen közszellem. A presbyterium tagjaitól elvégre sem lehet kívánni, hogy a presbyteri tiszt fontosságát külön tanulmány tárgyává tegyék, ők tehát eleget vélnék tenni kötelességüknek, ha annyit igyekeznek végezni, amennyit a többi tagoktól általában látnak. Megtiszteltetésnek tekintik tehát a presbyterséget, amelynek fejében illik néha a gyűlésekre elmenni és szorgosan vigyázni arra, hogy az egyház vagyonát valamilyen képp valamely nem jól jövedelmező vállalkozásba bele ne öljék. Becsületes, derék, jóakarátú emberek ezek a debreceni presbyterek, de a Révész Imre mondását jó volna minden alkalommal elébök tární: Tartsa bár a presbyterium a gyülekezet gazdasági és pénzügyeit, épületeit a legnagyobb rendben, sőt díszben, fényben, — ha minden évben jó lelkiismerettel el nem mondhatja magáról, hogy az uralkodó bűnöket irtotta s a közerkölcsiséget előmozdította a gyülekezetben, akkor magát, valódi keresztyén kálvinista presbyteriumnak még koránt se tartsa.

Így aztán züllünk lassanként szét. Nincsen semmi, — a magunk belső érzéseink kivül — ami bennünket az egyházhoz hozzákössön, ami református öntudatunkat ébren tartsa. Az istenitiszteletek váltakozó rendje különösen nem alkalmas erre. Nincs mindenki abban a szerencsés helyzetben, hogy az Ispotályi, vagy Kossuth-utcai körzetben lakva, ugyanazon templomban rendszerint a maga megszokott lelkészét hallgathassa. Az ú. n. belső templomokban bántóan nagy a változatosság s e változatosság a paróchialis körök berendezése után is megmarad. Tudom, ismerem az ellenvetést: ne tessék a lelkész személyét, hanem az Isten igéjét figyelni. Amde néha nagyon is kénytelenek vagyunk a lelkész személyét is észrevenni, hibánk nélkül is.

Én magam nagyon jó templomba járó voltam. Nem mulasztottam el egy vasárnapot, egy ünnepnapot sem. Sajnos, most már én is rendetlenül járok, és ennek nyilván a lelkészek csere-beréje az oka. Egy ízben például karácsony első napján délelőtt Szilády Jánosnak egy gyönyörű, de 30 évvel előbb megjelent és közismert prédikációját hallottam el-

szavalni a nagy templomban. Máskor az úrvacsorai agenda alatt abban gyönyörködhettem, hogy az ágendát hallgató másik lelkész az egész agenda alatt a felsőjén lévő gombkötő munkával játszott a hívek nagyobb épülésére. Én tudom, hogy jaj a botránkozónak és hogy kárhozatot ne egyem, eljöttem az úrvacsora elől. Akkor azt gondoltam, mégis igazságuk van azoknak, akik sorra járják a templomokat aszerint, hogy ki hol prédikál és megkísérlettem eszerint cselekedni. De bajos dolog először az újságot nézegetni, hova is kell ma mennem, elkésmi is könnyebb a távolabb eső templomokból, — azután meg hiába, az ember a szokás rabja: új templomban, új emberek között új helyet keresgélni némi kellemetlenséggel jár, — míg itt már mindent megszoktam, — még azt is, hogy a templomfelügyelő, vagy minek tiszteljem, a templomba belépve, először rádobja a kalapját az úrasztala korlátjára és úgy megy a helyére, — azt is, hogy a szószéket tisztogató asszony többnyire kötelességének tartja a gyülekezeti ének idején is megjelenni a szószéken, lelkiismeretesen szét nézve, vajjon rendben van-e minden, — sőt még azt is, hogy nagy ünnepek alkalmával városi hajdúk állják el az első padosor szélét, hogy ez az egy pad az egész istenisztelet alatt üresen maradjon.

Persze, mindezekre az a válasz, hogy nekem a magam kényelmi kis szempontjaim miatt még sem volna szabad elhanyagolni az isteniszteletet és hogy mégis csak én vagyok a hívás. Hát persze, hogy én vagyok. Igenis kötelességem volna mégis így is minden vasárnap gyakorolni az Istennek házat, éppúgy, mint annak előtte. Nem is arról van itt szó, hogy én, meg azok, — sajnos, igen sokan — akik velem egy hajóban eveznek, nem vagyunk hibásak, hanem arról, hogy az egyház úgy rendezkedjék be, hogy azokat, akik im esendők vagyunk, elbukni ne engedjen s azokat, akik már el is buktak, felemelje. Ha az egyház csak annyit tett meg, hogy alkalmat ad a jónak tevésére annak, ki a jót önként megteszi, akkor semmit sem tett.

A debreceni egyházközség a maga mostani állapotában egy nagy közigazgatási gép és semmi más. Egy nagy közigazgatási gép, amelyet nagyon becsületesen ugyan, de elég költségesen kezelnek, anélkül, hogy ennek a gépnek a működéséről komolyabban is tudhatnának valamit azok, akik a consistorialis háztól távolabb esnek. Egy nagy közigazgatási gép, amely rendelkezik nagy vagyoni erők felett és e vagyoni erőket gépíleg elhelyezi. Láttam és a templomban is hallottam azt a kimutatást, amely az adakozásokról és a szegényekre fordított egyházi segélyekről szól. Szép összeg, de koránt sem elég Debrecenről, kivált, ha meggondoljuk, hogy e jótétemények egy tisztos része meglévő alapítványok

kamataiból telik ki. Ilyen nagy és ilyen jómódú emberekből álló egyházban nem gépi élet mellett hányszor annyit is lehetne fordítani a megnyerhető adományokból a szegények számára. Csak egy kis belmisszió kellene hozzá.

Most már ugyan megindul nálunk a belmissziói munka is. A magam részéről ugyan itt minálunk nem ilyenféle belmissziót látnék szükségesnek. Itt a lelkek ezrei elvannak teljesen hagyatva. Itt a presbyterium egy szimpla gazdasági tanács. Itt az egyház tagjai, még a buzgóbbak is, elmaradoznak a templomból, sokan egyáltalán nem is járnak. Itt az emberek lassan elveszítene minden összeköttetést a hivatalos egyházzal. Szerintem a belmisszióknak nálunk ez kellene első sorban, hogy a gondja legyen. Az, hogy egynéhány különben is vallásos kisasszony még ájtatosabbá válik, hogy egynéhány theológus még többet imádkozik, nem orvoslása a meglévő súlyos bajoknak. Meglévő vallásoságnak fokozására ráérünk akkor is, ha majd az egyházhöz ragaszkodást felkeltöttük azokban, akikből teljesen hiányzik. Mit érünk egynéhány élő kereszténynek, ha a református egyház a maga egészében mozdulatlan, mint a halott?

Kun Béla.

Német egyházi szemle.

Az elmúlt év október 3–7. napjain tartotta a németországi *Ev. Szövetség* fennállásának 25 éves jubileumát Saarbrückenben, ahol ez alkalommal a Szövetség fő- és fiókegyeleteinek több mint 1000 képviselője jelent meg. Az ünnepély jelentőségét nagyban emelte azon körülmény, hogy úgy Saarbrückenben, mint annak vidékén a munkásság nemzeti és egyházas érzelmű s így tömegesen résztvett az *Ev. Szövetség* évi közgyűlésén s jubileumi ünnepségein. Október 3-án a gyűlések sorozatát a központi bizottság ülése nyitotta meg, amelynek főtárgya az osztrák ev. egyházak támogatása volt. Ugyanezen nap este nyílt hangverseny volt a Lajos-templomban. Okt. 4-én délelőtt ismét a központi bizottság ülésezett, míg délután a képviselők zárt ülése volt. Az egész gyűlés főtárgyáról: „A német protestánsizmus közös javainak védelmé”-ről még pedig 1. vallás-erkölcsi, 2. szellemi-kulturális, 3. nemzeti politikai téren D. Wächter (Halle), D. Waitz (Darmstadt) és D. Scholz (Berlin) értekeztek. A Szövetség igazgatója Lic. Everling, aki a gyűlést vezette, egyhangú helyeslés mellett a tanácskozás eredményéül a következőket állapította meg: „Az előadások helyeslése megmutatta nekünk, hogy a képviselők gyűlése egyetért a Szövetség vezetőivel és az egyesületek előjáróival a nyújtott szövetségi programban, amely minden részében megáll, amelynek méltatására 25 év fejlődése tanított meg bennünket. Atyáink ma igazolva vannak s testvéreink és fiaink jól jegyezzék meg a fejlődés komoly küzdelmeiben a protestánsizmus

pártpolitikai s egyházpolitikai harcaiban az evangélikus, sőt az egész nép javára!

Vannak a protestantizmusnak szent és közös javai, amelyek minden protestáns, minden egyház s politikai irányzat védelmére szorulnak. . . A protestantizmus ezen közös javainak védbástyájául alakult meg az Ev. Szövetség s ez a jövő időben is hívnek és erősnek fog bizonyulni!“

A megnyitó istentisztelet este a János-templomban folyt le. Az ünnepi egyházi beszédet 2. Tim. 1. 6-7. felett Kremers bonni lelkész tartotta. Az üdvözlő gyűlésen a szokásos beszédek közben érkezett meg Hohenlohe-Langenburg agg hercegnek távirata, aki annak idejében a Szövetség első gyűlését vezette a majnai Frankfurtban.

Október 5-én a tagok gyűlésén terjesztette elő Everling az évi értesítőt. A tagok száma 1887-ben a megalakulás után 10,000 volt, 1890-ben 73 ezer, 1904 a jezsuita törvény 2. §-ának megszüntetése után 240 ezer, 1912-ben 485,753. Van a szövetségnek 40 fő és 3209 fiók egyesülete. A szövetség az utolsó évben 9 millió röpiratot, folyóiratot, felhívást stb. terjesztett szét. Különböző jótékonyaságok gyakorlására, segédlelkészek díjazására különösen Ausztriában több, mint 400 ezer márkát adott ki. A szövetség központja Halléból Berlinbe tétetett át. A Jezuítakérdésről dr. Ontmann (Torgan) birodalmi képviselő értekezett. Az előadást követő vitában főként a bajor képviselők vettek részt. Az eredménye a vitának a következő nyilatkozatokban nyer kifejezést: „Egyetértve a birodalomhoz hű s nem ultramontán irányzatú nép többségével, az Ev. Szövetség határozottan követeli, hogy a jezsuita törvénynek sem a jogérzékkel ellenkező magyarázása vagy épen megszüntetése el ne határozassék, hanem a törvény fentartassék és végrehajtsassék“.

Október 5-én délután néhány saarbrückeni katonatiszt vezetése alatt a spicherni csatamezőt tekintették meg. Az esteli népgyűlésen 4000 ember volt jelen. Beszédet tartottak: dr. Maurer országgyűlési képviselő (Saarbrücken), továbbá D. Schoell tanár (Friedberg) a „Protestantizmus és materialismus“-ról, továbbá Liebert birodalmi képviselő a „Németiség és világpolgárság“-ról.

Vasárnap délelőtt a városban és a vidéken ünnepélyes istentiszteletek tartottak s azután folyt le a közgyűlés, az értekezést ez alkalommal Reinké titkos tanácsos (Riel) tartotta ily címmel: „A tudomány szabadsága“. A rajnai főegylet szeretet adományát, 30 ezer márka, a Frigyes Meyer-intézet javára fordították. Az Ehrentalba való kirándulás után Saarbrückenben 5 helyen tartottak népgyűlést s a látogatók száma 15 ezerre tehető. Mindenik gyűlésen a szónokok erről a témáról beszéltek: „Az ev. szövetség a protestáns érzelem nevelője“, továbbá az ev. Szövetség a német hűség nevelője“.

Október 7-én külön vonat vitt vagy 600 embert Metzben át Arsba, ahonnan gyalog Gravelotteba mentek. A vadászmeleknél tartott meg az ünnepély, ahol Hermens egyháztanácsos (Magdeburg) beszélt. Ebéd után két metzi katonatiszt vezetése alatt a csatamezőt szemlélték meg. Metzben az ottani fiók egyesület méltó befejezésül ünnepélyes gyűlést tartott 2000 ember részvételével. A 25 éves jubileumi ünnep-

ség alatt tartott beszédek 200 oldalon külön füzetben megjelentek. Ezen jubileumi ünnepély hathatós bizonyosságot tesz arról, hogy a németek miképen tudják ápolni a hazafias és protestáns érzelmeket.

Dr. Veress István.

Kérvény a nem állami tanárok nyugdíjtörvényének revisiójával kapcsolatban.

Nagyméltóságú Miniszter ur! Kegyelmes urunk!

Az 1904-ik év óta, amikor 10 esztendeje telt el a nem állami tanárok nyugdíját szabályozó 1894. évi XXVII-ik t.-cikk meghozatalának és lehetővé vált e törvénycikk revisiója, több ízben tett fölterjesztést a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz Országos Református Tanáregyesületünk, tisztelettel kérve, hogy méltóztassék e törvénycikknek a tanárookra vonatkozó néhány kedvezőtlen intézkedését módosítani s egyes érezhető hiányait pótolni. Több rendbeli fölterjesztéseinkre az 1908-ik évben június 17-iki kelettel 41,642. sz. alatt oly értelmű leirat érkezett hozzánk a Nagyméltóságú Minisztériumtól, melyszerint az egyesületünktől kérelmezett módosításokat, annak idején, amikor a törvény revisiója szönyegre kerül, alapos megfontolás tárgyává fogja tenni. Majd a református egyetemes konventnek hasonló tartalmú fölterjesztésére, az 1912-ik évi február hó 28-án 3527. szám alatt Nagyméltó ágod azt a megnyugtató választ adta, hogy a fentebbi törvénycikk mielőbb revisió alá kerül s abban a hátrányos intézkedések lehető kiküszöbölése mellett újabb kedvezményeket is nyer a tanárság (lakbértudás, özvegyi ellátás emelése stb.), sőt kinyilatkoztatta Nagyméltóságod, hogy az építkezési, vagy beruházási államsegélyre vonatkozó ú. n. 3%-os díjak ügyével is óhajt foglalkozni. — Legújabbban illetékes helyről alkalmunk volt hallani, hogy az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1912. évi LXX-ik törvénycikk folyamánaképpen a Nagyméltó ágú Pénzügyminiszter úrnak az országgyűlésen tett kijelentéséhez képest az 1894. évi XXVII. t.-cikk revisiója csakugyan munkába vétetett s hogy a munkálat Nagyméltóságodnak a református egyetemes konventhez intézett irata értelmében történik és így a legnagyobb reményt nyújtja nekünk arra nézve, hogy a tanárságra hátrányos intézkedések megfognak szüntetni.

Midőn a kedvezőnek ígérkező revisióért s általában a kiszivárgott hírek szerint, az egész revisiónális munkálatot átható jóindulatért előre is hálás köszönetünket nyilvánítjuk úgy Nagyméltóságodnak, mint egészben véve a jelenlegi magyar kormánynak, — legyen szabad még nagybecsű figyelmébe ajánlani Nagyméltóságodnak a következőket:

1. Az 1894. évi XXVII. t.-cikkben nem foglaltanak a középiskolákban működő ének- és zenetanárok. Fölterjesztéseinkben ezeknek a bevételeit is kérelmeztük alapos okokkal támogatva, mely okokat épen azért, mert korábbi fölterjesztéseinkben

megtalálhatók, ez alkalommal már nem ismétlünk. Csak kiemelve az Európa-szerte hangsúlyozott esztétikai nevelés érdekében az ének- és zenetanítás pädagógiai fontosságát, s rámutatván azon körülményekre, hogy újabb időben a Nagyméltóságod vezetése alatt álló miniszterium is több rendbeli intézkedést tett a középiskolai ének- és zenetanítás emelésére, teljes tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, kegyeskedjék a nem állami tanárookra vonatkozó újabb nyugdíj törvénybe a középiskolákban rendszeresített álláson működő ének- és zenetanárokat is fölvenni épen úgy, mint, ahogy a tornatanítók is föl vannak véve.

2. Másik alázatos kérelmünk oda irányul, hogy méltóztassék az 1894. évi XXVII-ik törvénycikk revíziójánál a protestáns iskolák tanáraitra vonatkozólag a lelkészi oklevél birtokában a tanári szolgálatot megelőzőleg lelkészi, vagy rendszeresített hitoktatói (katecheta) állásban eltöltött szolgálati évekre is tekintettel lenni és azokat a nyugdíjra jogosító szolgálati évek közé beszámítani.

E kérelmünkre megfelelő okot és alapot talá-lunk egyfelől az 1912. LXV. törvénycikk szakaszaiban, másfelől abban a szoros viszonyban, mely a protestáns egyház alkotmánya és törvényei szerint a protestáns lelkészek és tanárok között van.

A fentebbi t.-cikk 16-ik szakaszában ugyanis az foglaltatik, hogy a törvényhatóságoknál az 1867. év július hó 1-től kezdve rendszeresített állásban töltött szolgálati időt az állami hivataloknál és állásokban eltöltött szolgálati idővel teljesen egyenlőnek kell tekinteni. Ennek a szakasznak rendelkezése kiterjed az 1894. évi XXVII. törvénycikkkel alkotott országos tanári nyugdíj-intézetnek kötelekébe nem tartozó törvényhatósági szolgálatban lévő tanárookra is. Ha a törvényhozás bölcsesége jónak látta, méltányossági és viszonyossági szempontból, egyenlően bírálni el és értékelni a törvényhatósági szolgálatban eltöltött éveket az állami szolgálatban eltöltött évekkal, ugyanezt a méltányosságot és viszonyosságot kérjük a protestáns egyház kebelében működő lelkészekre és tanárookra nézve is, átlépés esetén, a szolgálati évek beszámítására vonatkozólag. Mert amily szoros kapcsolat van az állam és törvényhatóságok célja, rendeltetése és munkaköre között, éppenszóval benső összeköttetésben áll a prot. egyházban a lelkészi és tanári hivatás. A magyarországi református egyház királyilag szentesített s jelenleg érvényben levő törvényeinek I. törvénycikk 3-ik szakasza világosan kimondja, hogy az egyház összes iskolái, mint a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények s az egyház önfenntartásának eszközei, mindenestől az egyház testéhez tartoznak. Ez elvből kifolyólag a református egyház közép- és főiskoláiban, valamint tanító- és tanítónőképző-intézeteiben, miként a múltban, úgy a jelenben is mindenkor készséggel alkalmaz lelkész jellegű férfiakat, akik a tanári állásra megfelelő képzettségnek és képesítettségnek is a birtokában vannak. Ezek — tudvalevőleg — a theológiai akadémiák mellett hazai, vagy külföldi egyetemeket is végeznek s ilymódon a tanultságnak magasabb fokát szerzik meg. Az iskolákban való alkalmaztatásukat ez a körülmény is kívánatosá teszi. Emellett a lelkészi képzettségű protestáns tanárok a

tanári szolgálatot megelőző lelkészi működésükben is folyvást foglalkoznak az iskolaügyekkel, mert hivatalból az iskolaszéknek elnökei, több helyen ezenkívül még vallástanárok is s így az iskolákkal, a nevelés és tanítás ügyével állandóan benső kapcsolatban vannak. Mindezekre tekintettel teljes tisztelettel kérjük, hogy a prot. tanárokat illetőleg a megelőző lelkészi szolgálatban eltöltött évek méltányos beszámítás alá vétessenek a nyugdíjtörvény revíziójánál.

Kérelmünket alapítjuk továbbá az 1912. LXV. t.-cikk 127-ik szakaszára, amely szerint a tudományegyetemi, vagy műegyetemi tanárookra nézve a főiskolai képzettség megszerzésétől a törvény értelmében be nem számítható s a tanári állásra történt kineveztetésig eltelt idő a törvény értelmében beszámítható szolgálati időhöz fog számíttatni. Ugyanez a kedvezmény biztosítatik az önálló ügyvédi, vagy királyi közjegyzői gyakorlatban eltöltött időt illetőleg azokra is, akik bírakká, vagy királyi ügyészekké neveztetnek ki. E törvényszakasz rendelkezésének analogiájára is kérjük teljes tisztelettel a prot. lelkészi szolgálatban eltöltött, megelőző időnek a tanári nyugdíjra jogosító időbe leendő beszámítását.

Végül bátrak vagyunk még egy fontos körülményre föl hívni Nagyméltóságod nagybecsű figyelmét. Tudomásunk van róla, hogy a református egyetemes konventhez intézett leirat értelmében célba van véve a protestáns theológiai akadémiákon működő tanárok fölvétele is a nem állami tanárok, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló revideált törvény kötelekébe. Midőn ezt a prot. iskoláinkra és tanügyünkre nézve nagyjelentőségű eseményt, mint Nagyméltóságodnak és az egész államkormányának liberális kormányzati tényét hálás örömmel vesszük tudomásul, egyúttal rá kell mutatnunk arra a körülményre is, hogy ennek a ténynek a prot. theológiai tanári és lelkészi állás egyáltalán sarkaló képesítésénél fogva elengedhetetlen követelménye az, hogy a theol. akadémiái tanári állást megelőző lelkészi vagy rendszeresített hitoktatói állásban eltöltött évek a nyugdíjra jogosító évek közé beszámíttassanak, amint azt a prot. felekezetek a saját helyi nyugdíjintézeteiknél eddig is beszámították. Tisztelettel kérjük tehát Nagyméltóságodat, kegyeskedjék azt a nem állami tanárookra vonatkozó új nyugdíjtörvény megalkotásánál tekintetbe venni.

Ámde, ha a theológiai tanárookra nézve a lelkészi szolgálat a nyugdíjba beszámíttatik, amint hogy az másként nem is lehet, ebből méltányosan, sőt jogosan következik az is, hogy a középiskolákban működő tanárookra nézve is beszámíttassanak a megelőző lelkészi állásban eltöltött évek. Áll ez valamennyi lelkészi jellegű középisk. prot. tanárra, de különösen és első sorban áll a középiskolákban működő, rendszeres vallástanárookra nézve, akiknek állásuk elnyeréséhez a lelkészi oklevél képezi az alapot s akiknek munkakörük is azonos a theológiai tanárok munkakörével. Méltányos tehát, hogy egyforma elbánásban részesüljenek.

Mindezen felhozott okoknál fogva hisszük és reméljük, hogy kérelmünk meghallgatásra talál úgy a theológiai akad. tanárok, mint a lelkészi jellegű

középiskolai tanárok lelkesi szolgálati éveinek a nyugdíjba leendő beszámításánál. E hittel és reménységgel vagyunk Nagyméltóságodnak
Debrecen, 1913 február 6.

az Országos Református Tanáregyesület nevében
alázatos szolgálói

Dóczy Imre,
elnök.

S. Szabó József,
főjegyző.

A szatmári református egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

Január hó 30-ik napján tartotta szatmári református egyházmegyénk rendkívüli közgyűlését Szatmáron, a felső leánynevelő-intézet díszes tornatermében, hogy a megboldogult és haló poraiban is áldott Biki Károly helyére esperesül elválasztott Kiss Bertalan volt szamoskéri, immár szatmári lelkészt az esperesi hivatalba beiktassa.

És habár egyházmegyénk vezetősége, magának a beiktatandó esperesnek kívánságához képest a külső fény és pompa emelésére jóformán semmit sem tett, oly annyira, hogy ezen gyűlésünk helyéről és idejéről még magok a szatmáriak közül is kevesen tudtak, gyűlésünk mégis oly népes volt, hogy a megjelentek betöltötték a szép és tágas tornatermet. Egyházmegyénk lelkeszei majdnem teljes számban megjelentek, de ott voltak az egyes egyházaknak, tanintézeteknek, a tanítói testületnek képviselői s rajtuk kívül nagyszámú érdeklődő közönség. Megjelent teljes számmal a szamoskéri egyháztanács, hogy volt lelkészünek örömeiben osztaozzék.

Kilenc óra után néhány perccel elfoglalván helyét az emelvényen Madarassy Dezső egyházmegyei gondnok, Kovács Lajos rangidősebb tanácsbíró, a tanácsbírói és tisztviselői kar, a mi kedves lelkésztestvérünk, Lénárd Edvárd vezetése mellett felhangzott a gyűlésen jelen voltak ajakáról a buzgó éneklés, mit Kovács Lajos szíve mélyéből fakadó szép imádsága követett.

Ezután közgyűlésünk megalakítván magát, egyházmegyei gondnok bejelenti a szavazatbontó bizottság jegyzőkönyve alapján, hogy a boldogemlékeztű Biki Károly halála folytán megüresedett esperesi állásra nagytiszteletű Kiss Bertalan úr választotta el az egyházak szavazatainak túlnyomó többsége által, mit közgyűlés éljenzéssel tudomásul vevén, egyházmegyei gondnok indítványára őt Thury Zsigmond, Fábrián Károly, dr. Böszörményi Emil, dr. Farkas Antal tanácsbírókból álló küldöttség által közgyűlésünkre meghívni határozta.

Kiss Bertalant zúgó éljenzés fogadja, midőn a közgyűlési terembe lép. Majd az eskü letételére felhivatván, azt készséggel leteszi s esperesi székfoglaló beszédét megtartja. Székfoglaló beszédével részletesen nem kívánok foglalkozni. Hiszem, hogy a szép beszéd a maga egész terjedelmében meg fog jelenni e lap hasábjain. Programját ebben a pár és mégis oly sokat mondó szóban fejezte ki, hogy egyházmegyéjének áldozatos szolgálójává kíván lenni; szívé mindenekkel szemben igaz szeretet tölti el s neki elég nagy szíve van ahhoz, hogy abból mindenkinek jusson. A szél-

sőségeket kerüli, az anyagiasság és pietismus útvesztőjén nem kíván haladni, hanem követi az arany középút.

Székfoglaló beszédje után, — melyet a közgyűlési közönség lelkes éljenzése több ízben szakított meg és zárt be, — üdvözölte új esperesünket Kovács Lajos egyházmegyei tanácsbíró a lelkész-egyesület, dr. Böszörményi Emil a tanácsbírói kar és Kiss Árpád a tanítói testület nevében.

Az esperesi időszaki jelentésnek, — mely szerint 4 hónapi hivataloskodása alatt több mint 1000 ügydarabot intézett és mintegy 800 levelet küldött el, — tudomásul vétele s az abban foglalt javaslatoknak határozati erőre emelése után következett a tanítók eskütétele, egyes bizottsági tagsági állások betöltése, majd a közgyűlés berekesztése után egy bizalmas értekezlet, melyen mi lelkészek ígéretet tettünk arra nézve, hogy kötelességünknek pontos betöltése által az esperesre váró nagy és nehéz munkát könnyebbé tenni igyekezzünk.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a zöld asztaltól felállván, a polgári társaskörben a fehérasztal mellett telepedtünk le, hol aztán ősi magyar szokás szerint egymást követték a véget érni nem akaró pohárköszöntők.

Hivatalába beiktatott esperesünknek múltban kifejtett tevékenysége, közigazgatási tudása, nagy pontossága feljogosít bennünket arra a reményre, hogy habár egyházmegyénk a tiszántúli egyházkerület kebelébe tartozó egyházmegyék között névsor szerint utolsó helyen áll is, de valóságban, ha nem is első, de a legelső között fog lenni. Hogy úgy legyen, mindnyájan akarjuk.

y.

Nyilatkozat

Valami csodálatos dolog, hogy hogysodortatom én bele a Kálvineum-nyomda feletti vitába Soltész Elemér barátom jóvoltából anélkül, hogy a legkisebb kedvem volna hozzá. Ezt a veszélyt láttam már a Kálvineum végrehajtó-bizottságának gyűlésén: egyes megjegyzésekből azt kellett következtetnem, hogy a Soltész barátom tervének elsőrendű ellenségéül tartanak. Ezért, hogy meghallgatván az előterjesztést, rövid megjegyzést tettem csak, hogy megfelelő személyzet sem akad majd Nagyányára, hogy a nyomda existálásának biztosabb alapokat tudna adni az egyetemi várossá fejlődő Debrecen stb. és aztán nem várva tovább a vita fejlődését, egy keresett ürügy alatt ott hagytam a gyűlést. Másnap hallottam, hogy végleges határozat nem történt.

És ime, Soltész barátom a január 18-iki „Debreceni Protestáns Lap”-ban hirtelen készültnek nevezi már ezen rövid híradásomat, pedig a lap nevezett számának megjelenésekor a végrehajtó-bizottsági gyűlés jegyzőkönyvének szószerinti szövege a „Lelkészegyesület”-ben leendő közzététel végett már nyomdában volt. Nagyon természetes tehát, hogy ha a megfelelő jegyzőkönyvi szám alatt rövid megjegyzésben tiltakoztam az ellen, mintha szándékosság vezetett volna előző híradásomban.

Én aztán nyugodtan akartam várni a Soltész Elemér barátom fejtegetésének folytatását, de időközileg Hoffmannék, akikről az igazság kedvéért meg

kell jegyeznem, hogy a Kálvineum-nyomdának Nagybányán felállításától nem ijedtek meg, sőt inkább bizonyos fokig fellélekzettek, tehát mondom, Hoffmannék elkészültek cikkükkel s dacára minden rábeszélésemnek, nem sikerült őket levérni annak közreadásáról. Időelőttinek tartottam cikkezésüket, bár előterjesztésük minden esetre számításba vevendő. Megkérdeztem az elnökséget is és csak azután adtam azt le. Leadtam elől ezzel a megjegyzéssel: „Anélkül, hogy állást foglalni akarnánk, az ügy helyes megvilágítása szempontjából közöljük alábbi cikket”. Ott pedig, hol a Hoffmannék ajánlatának előzetes benyújtásáról van szó, kötelességszerűleg ezt jegyeztem meg: „az igazság érdekében hadd irjak ennyit még ide, hogy a január 4-iki számban a Kálvineum-rovat, melyben a Hoffmannék ajánlata van, már rég, kedden vagy szerdán ki volt szedve, amikor a végrehajtó-bizottsági gyűlés csak pénteken délután tartott s én a róla szóló rövid tudósítást csak szombaton adtam nyomdába; a gyűlésről Hoffmann úr valószínűleg csak akkor értesült, ha csak a szerkesztőnél is többet nem tudott”.

El sem tudom képzelni, hogy pl. az első megjegyzést, hogy vonatkoztatta Soltész Elemér barátom magára s mennyiben érti, ha az igazság érdekében a másodikban megjegyzek valamit: talán azért történt ez, mert minden áron három csillagosnak akart feltűnni. Hát ha ez neki gyönyörűsége, igazán nem tudok ellene tenni, azt azonban ismét nem fogja megtagadni, hogy második cikkének hangja ugyanaz, mint a régié volt. Sőt engedje meg az én barátom, ha egyik citátumában, melyben a lelkészek közönye említettik, utazást látok a „Lelkészegyesület” rovására, a lelkészek maga részére nyeresére. Nem szándékom Hoffmannékat védeni, de a lelkészeket védeni mindenkor becsületos, szent kötelességemnek tartottam s azt sem mondhatják, hogy önző érdekekből tettem ezt. Aki egy ilyen vállalatnál a közönnyel nem számít, az nem jól számít, ezért hogy ott hagytam a cikkben a kifejezést.

Most még csak annyit, hogy nagyon méltatlan a Soltész Elemér barátom bizalmatlansága velem szemben. A közügyek terén végzett munkásság legnagyobb megkeserítésére pedig a valakivel szemben nyíltan vagy leplezetten kifejezett gyanakvás szolgál legfőképpen. Ha Soltész barátomnak az a célja, hogy a Kálvineum-nyomda kérdésében engem végleg elhallgattasson, azt könnyen elérheti: ahoz azonban, hogy a „Lelkészegyesület” tagjai és cikkírói vagy ahoz közel álló egyének az ügy érdekében és előmozdítására hozzá ne szóljanak a kérdéshez, bizonyára nincs joga semminemű irmodorral közre hatni. — Legyen tehát ez az akármilyenek nevezhető irmodor, ha a szatirizálás szó nem létezik, mely Hoffmannékat és engem is időelőtti felszólalásra készítetett. Sem a köznek nem használ, sem egymás iránti tiszteletünket és szeretetünket, melyre pedig én súlyt helyezek, nem növeli.*

Dr. Lencz Géza.

* Ezt a cikket nem tudtuk munkatársunkkal előzetesen közölni: arról azonban így is kezeskedünk, hogy megjegyzéseiben semmi animozitás és gyanakvás nem vezette s hogy tőle minden erőszakos elhallgattatási törekvés távol áll. Sőt. Különben is rendkívül objectív és higgadt elme. Vívónak azonban kitévő vívó és a tollat francia módra jól tudja forgatni. Ennyi az egész. Szerk.

IRODALOM.

A „Vasárnapi Ujság” február 2-iki száma szenzációs képeket közöl a francia elnökválasztásról, a konstantinápolyi forradalomról, a Művészház új palotájáról és kiállításáról. *Divald* Kornél cikke sok képpel régi magyar és külföldi művészi kályhákat mutat be. Szépirodalmi olvasmányok: *Krúdy* Gyula regénye, *Majthényi* György novellája, *Ady* Endre, *Babits* Mihály, *Kosztolányi* Dezső és *Szabolcska* Mihály versei, egy érdekes francia regény. Egyéb közlemények: *Rajner* főherceg arcképe, az új francia kormány csoportképe, *Károly* Ferenc József prezuntív trónörökös újszülött fiának képe, *Pálya* Tibor rajza, haditengerészetünk hidroaeroplánja, képek a pesti utcáról s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. — A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre **öt korona**, a „Világkróniká”-val együtt **hat korona**. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre **két korona 40 fillér**.

„**Maros-Vásárhelyi Lexikon**”. Jókora, testes kötetet kaptunk ma az amerikai gyorsasággal fejlődő Maros-Vásárhelyről. Helyi Lexikon ez, mely 15 íven, 118 cikkben a város történelmi, nevezetesebb egyleteit, közintézeteit és ama kiváló férfiak életrajzát és munkásságát ismerteti, kiknek nevével a város utcái elkereszteltettek. Az első ilyen mű, mely hazánkban s talán nagyobb területen is eddig megjelent. Közvetlen vonatkozással leginkább csak a helyiek és onnan elszármazottakra bir, de azért igazi élvezettel és érdeklődéssel olvashatja mindenki, aki e roham-léptekkel haladó, derék székely várost megismerni óhajtja. A számos képekkel illusztrált mű ára 1 korona 20 fillér, térképpel 2 korona, mely összeg előzetes utalványozása ellenében a könyvet postán küldi meg Szentgyörgyi Dénes szerkesztő. Melegen ajánljuk a könyvbarátok figyelmébe ez érdekes munkát.

A Petőfi-Társaság pályázatai. A Petőfi-Társaság a következő pályázatokat hirdeti: 1. A gróf *Vigyázó*-féle 300 koronás jutalomra lírai költemények pályázhatnak. A pályaművek 1913 január 31-ig adhatók be. Az eredményt 1913 április 27-én hirdetik ki. 2. *Bulyovszky* Lilla színművésznőnek az 1912. évben hirdetett kétszáz koronás pályázata határidejét a Petőfi-Társaság meghosszabbította 1913 február 28-ig. E díjra szavalásra alkalmas költemények pályázhatnak. Az eredményt a társaság 1913 áprilisi ülésén hirdetik ki. 3. *Bulyovszky* Lilla színművésznő 1913. évi kétszáz koronás pályázatának határideje 1913 október 31-én jár le. E díjra ugyancsak szavalásra alkalmas költemények pályázhatnak. Az eredményt 1914 január 6-án hirdetik ki. A pályamunkák idegen kézzel, tisztán és olvashatóan másolva, lapszámozva, jellegével és a szerző nevét rejtő jeligés levéllel ellátva *Pakots* József titkár címére (Budapest, VI., Bajza-utca 21. szám, Petőfi-ház) küldendők.

KÜLÖNFÉLÉK.

Az új államtitkár. Ritkán váltott ki még államtitkári állás betöltése olyan érdeklődést, mint a dr. Balogh Jenő helyének a betöltése. Elsőben arról szólt a hír, hogy dr. Antal Géza, a nagyészű és látókörű pápai tanár, országgyűlési képviselő lesz a kiválasztott. Azután a Kozma Andor nevét emlegették. Szó volt a Szüllő Géza jelöltségéről is s az eredmény az, hogy a munkapárt alelnökét, dr. Jankovich Bélát nevezték ki. Jankovich mint egyetemi magántanár első sorban ugyan a pénzügyi jogot tanította, de ez a körülmény nem gátolta meg abban, hogy a magyar kultúra ügyeivel is behatóan foglalkozzék. Ellenkezőleg független anyagi helyzete és a családjában örökletes liberális felfogás mellett, az egyetemhez való régi összeköttetése volt döntő arra nézve, hogy a kultuszminisztérium politikai államtitkárságát mint róm. kath. is elfogadhassa. Ez az oka, hogy a protestáns lapok elégedetlenkednek. Különösen a lutheránusok, akik most különösen is inkább az ellenzékkel tartanak. Mi is felszólítottunk arra, hogy ezekhez a támadásokhoz csatlakozzunk és a protestáns egyházak biztosítékául mondott ú. n. hagyományos megállapodások tiszteletben tartását követeljük. Ez a hagyományos megállapodás az volna, hogy a mindenkor róm. kath. vallású kultuszminister mellett a mindenkor politikai államtitkár protestáns legyen. Soha sem titkoltuk el azon meggyőződésünket, hogy ezt a közjogi biztosítéknak tartott hagyományos megállapodást mi úgy az országra, mint ránk, protestánsokra nézve felettebb sértőnek találjuk. Vagy nem sértő-e az ránk nézve, hogy a mi nagy embereink kizárassanak a közoktatásügyi miniszterségből s nem kár-e az országra, hogy nem arravalóság, hanem valóság szerint válogattassanak meg az ország főemberei? Tudom, vannak országos méltóságok, amelyekre nézve ilyenforma megszabás irányadó lehet. A közoktatásügyi miniszter állása azonban nem pusztán méltóság, az első sorban nem felekezeti embert, hanem művelt, okos, magyar tehetségeket kíván s az a megállapodás, hogy a miniszter csak pápista, az államtitkárja meg protestáns lehessen, abszurdum dolog és tarthatatlan állapot. A Jankovich kinevezetésével ez az elmélet megdőlt, a közoktatási miniszterség előttünk is megnyílt. Ime, ez az egyik oka, hogy mi a Jankovich kinevezetésében nem botránkozunk meg. A másik okunk pedig az, hogy Jankovichtól mi, mint protestánsok is, többet várunk, mint akár a mi hitünk sorsosaitól is. Többet azért, mert ismerjük felfogását, összeköttetéseit s meg vagyunk győződve képességei felől is. Azt a körülményt azonban, hogy

kinevezetésével a minisztériumban egy állás és hely, melyet eddig protestáns ember foglalt el, elveszett, mi is konstatáljuk. Még azt is elismerjük, hogy a közjogi biztosíték és felekezeti egyensúly tekintetében is felbillent a mérleg s romlott helyzetünk. Ezt a biztosítékot azonban nem az anyakönyv fogja megadni nekünk (eddig se az adta), hanem a református egyháznak a magyar állam érdekével megegyező iránya, államfentartó hivatása, azután ezek mellett a tehetség és az erő. A tehetségeket keressük ki és neveljük fel iskoláinkban. Azt az erőt értékesítsük a magunk és az állam javára, mely híveink magyarságában, számában, egyházunk demokratikus, alkotmányos berendezkedésében, liberális felfogásunkban, haladó és fejlődésképes irányunkban foglaltatik s akkor nem fognak túlnézni a fejünk felett, nem kell papirbástyák mögé rejtőzködnünk s nem kell efféle erőtelenségek megsemmisülése felett keseregnünk. Ezek a panaszok még a régi sérelmi politikai állásponton is teljesen hatástalanok. Helyettük az okos offenzívát, az állammal való tervszerű együttműködést, a többször szóban forgó, felülről is ajánlatba hozott harmadik államtitkárság szervezését és erre az állásra az eddig is oly derék munkát végeztet dr. Tóth Lajos miniszteri tanácsos megnyerését kell kisürgetnünk és javaslatba hoznunk. És ezt tesszük mi akkor, midőn a közoktatásügyi minisztérium politikai államtitkárságának kinevezetését bejelentjük s dr. Jankovich Bélát, az új államtitkár a magunk részéről üdvözljük s nyíltan kijelentjük, hogy tőle a magyar állam érdekeivel egyező kívánságainknak, törekvéseinknek, intézményeinknek felkarolását és elfogulatlan tekintetbe vételét várjuk. Nagy politikai képesség, jeles erő, magyar szív és lélek: a magyar kultúra ügyeinek felkarolása, a magyar református egyház állam- és felfentartó szolgálatainak előmozdítása és méltánylása nem foghat nehezére esni. És ahogy mi az új államtitkár ismerjük, ahogy felőle bennünket informáltak, nem is fog.

Eperes-beiktatás. Lélekemelő, díszes ünnepség keretében iktatta be Kiss Bertalan esperesi hivatalába a szatmári református egyházmegye majdnem teljes számban megjelent lelkészi kara, egyházi megbízottak és tanítói képviselők tekintélyes száma. A szatmári református felsőbb leányiskola új tantermében folyt le a díszes ünnepség csütörtök délelőtt. Felzendült Mózes örökbecsű szent éneke, a XC. zsoltár: „Te benned biztunk eleitől fogva”. Ez volt a beiktató ünnepség megnyitása, amely után Kovács Lajos németi lelkész, mint legidősebb tanácsbíró emelte a lelkeket magas szárnyalású remek imával at Egek Urához, aki bont és alkot, öl és elevenít, oszlopokat dönt le és újakat állít. Ezután egyházmegyei főgondnok tett jelentést az esperes választásról s bizottságot nevezett ki az új esperes meghívására. Kevés szünet után feltárult az ajtó s a megjelent esperes

letette a hivatalos esküt. Gyönyörű székfoglaló beszédét tartotta meg ezután Kiss Bertalan. A múltak fájdalma és a jövő bizonytalansága ölekezett össze szívében, szavában. S ebből az összeölekezésből bontakozott ki Istenben vetett bizodalma, mely célt tűz ki elébe. Szolgálni az Urnak, nagy alázatossággal szolgálni az embereknek, az Isten anyaszentegyházának nagy szeretettel. Nem uralkodni, de szolgálni jó! Egyik kezében igazság, másikkban szeretet, az a szeretet, mely mindeneket eltűr, mindeneket elfedez. Adott egy olyan eszményi programot, amely nem lehet bírálat tárgya, amelynek megvalósításához mindnyájan vágyakozunk és kérjük az Istennek segédelmét. Köszönetét nem akarja, mert nem tudja szavakba foglalni: hanem megfizet a bizalomért: oda igéri szerető szívét, amely van olyan nagy, hogy még ellenségei is megférnek benne. A lelkészek nevében Kovács Lajos tanácsbíró, a világi tanácsbírók nevében dr. Böszörményi Emil, a tanítói kar nevében Kiss Árpád üdvözölte az esperest, melyekre Kiss Bertalan szokott kedvességgel válaszolt. A beiktatás után sikerült bankett volt. Esteli vonatindulásig kedélyesen elszórakozott a díszes társaság. Hét órakor volt vége a szeretetteljes lakomának.

Lutheránusok. Az Orle példaadása és a Kálvineumi mozgalom sikere cselekvésre bírja lassanként a lutheránusokat is. Még alig 200 körül jár a luth. Orle-be való belépések száma, Paulik János nyíregyházi evangélikus lelkész már is felemeli szavát és azt kiáltja oda testvéreinek, hogy létesítsenek Lutheránusokat. Létesítsenek egy otthont a papi özvegyek és árvák, illetőleg elaggott lelkészek részére. Paulik 1917-re a reformáció 400-os ünnepére tervezi ezt a nagy alkotást s meggyőzően indokolja, hogy erre valóban szükség van. Szükség a nyugdíj-intézet mellett is. „Amióta ez az áldott tevékenységű intézet életre kelet — így érvel Paulik — azóta némileg enyhült az a lesújtó nyomás, mely a lelkészek, mint családapák lelkére okvetlenül ránehezedett, amikor eszükbe jutott, hogy haláluk esetén néjeik és árváik a legszánalomraméltóbb helyzetbe jutnak. De ha, mondom, enyhült is ez a nyomás s a nyugdíjintézet ma már a megrokkant lelkészek, papözvegyek és papi árvák részére meglehetősen szép összegeket is folyósíthat: megvan-e már ez a kérdés oldva teljesen megnyugtatólag, biztosítva van-e a papözvegyek és papi árvák sorsa úgy, ahogy azt ezen özvegyeknek a társadalmi állása s az esetleg reájok háramló nagyobb gyermekneveltetési feladatok megkívánják? Azzal a néhány száz forinttal, amit esetleg özvegyeink a nyugdíjintézettől kaphatnak, képesek lesznek-e a folyton dráguló viszonyok között tisztességesen megélni és ha egy csomó, talán épen serdülő korban levő gyermekkel maradnak vissza, gyermekeiket is neveltetni, amikor az igényelhető összegnek jókora részét tudvalevőleg lakásra kell fordítaniok? Nekem több papözvegyet van módomban figyelemmel kísérni, igen előkelő s az egyháznak annak idején nagy szolgálatot tett papok özvegyeit, és mondhatom, elszorul a szívem, amikor nyomorúságos életviszonyaikra gondolok; s önkénytelenül is az a kérdés támad lelkemben: hát azt érdemli-e egy pap, aki egész életében az emberiség jólétét munkálta, s erre az oltárra énjének legbecsesebb erőit, idejét, sőt gyakran még pénzét is vitte áldozatul, hogy végül — ha-

lála esetén — az ő saját családja jusson nyomorba s kedvesei ide-oda hányódjanak s kénytelenek legyenek a változó emberi kegy morzsáit koldulni?! Nem volna-e kötelessége annak az egyháznak, amelynek érdekében verejtékeztek férjeik, hogy az ő számukra tűrhető s minden megszegyenítéstől mentes életsorsot biztosítson? S nem volna-e kötelességünk nekünk, mostani papoknak, mindent elkövetni arra nézve, hogy a jövő papözvegyeket és papi árvákat az ilyen sorsra jutástól megkíméljük? Én azt tartom, hogy igen; én azt tartom, hogy özvegyeink és árváink érdekében kell még tennünk valamit; kell az egyház érdekéből, kell a saját családapái reputációnk érdekéből, mert hiszen ha valakire e világon, mireánk is vonatkoznak a nagy apostolnak mély értelmű igéi: „Ha pedig valaki az övéiről és főképen az ő házanépéről gondot nem visel, a hitét megtagadta és rosszabb a hitelennél”. Ezt mondtuk annak idején mi Orleisták is és sokan önzéssel vádoltak és egyetemes árva intézetet sürgettek. A mozgalom mely odaáltal ev. testvéreinknél is megindult, most igazol minket, különösen, ha már állani fog is az a sokat emlegetett és hön várt Kálvineum, még pedig nemcsak Böszörményben, hanem Debreczenben és másutt is.

Papválasztás. Barcsa Mihály sárrétudvari-i református segédlelkész-tanítót, H.-Szoboszló szülöttét a biharmegyei Siteri református egyház rendes lelkészéül megválasztotta. Őszinte szívből köszöntjük a megválasztott ifjú pályatársat.

Gyászhir. Dr. Vajna Géza marosvásárhelyi ügyvéd, ki néhány évvel ezelőtt Szatmárnak lakója volt s a „Szatmár” című lapot is szerkesztette, 32 éves korában elhunyt. A korán elköltözött, szelid lelkületű, tehetséges ügyvédben özv. Biky Károlyné vejét gyászolja, mi pedig a hazát, emberiséget és haladást szerető nemes liberalizmus egyik bajnokát siratjuk benne. A Debreceni Protestáns Lap olvasói még emlékezhetnek az elhunytak lapunkban megjelent nagyérdekű cikksorozatáról, melyben teljes készütséggel az 1848. XX. t.-c. megvalósítása mellett tör lándzsát. A cikksorozat külön lenyomatban is megjelent és méltó feltűnést keltett. A dr. Vajna Géza kora halála éppen ilyen méltó részvétet és sajnálkozást vált ki keblünkéből. Áldás emlékére.

Pásztorlevél a halotthamvasztás ellen. Münchenből jelentik: A hercegérsek és egész Bajorország püspökei pásztorlevelet adtak ki, amelyekben kárhoztatják a halotthamvasztást. Egyházi átokkal és súlyos büntetésekkel fenyegetik az katolikus egyház híveit, ha akár ők, akár hozzátartozóik tisztas temetése helyett krematóriumokban égettetik el holttesteiket s ezzel megrendítik embertársaik hitét a túlvilági örök életben. Most hirdették ki a szószékekről a dörgedelmes pásztorleveleket és ugyancsak most határozta el a müncheni magisztrátus, hogy a fővárosban új krematóriumot épít, mert a régi szűk és nem elég művészes. Ime a haladó világ és a kath. egyház.

Csernoch János adója. Pesti lapok írják, hogy az új virilista összeírás lapján Csernoch János esztergom-

érsék 92.000 hold prima földje után 88,600 korona adót fizet, vagyis holdanként 96 fillért. Ezzel szemben a szomszédos kis birókokosok átlag holdanként 12—15 koronát fizetnek. Ezt magyar adópolitikának hívják a hozzáértők. Rosszúl járna azonban a primás úr és latifundiumos társai, ha a krisztusi egyenlőséget az állam is megvalósítaná akként, hogy úrnak és parasztnak egyformán kéne adóznia. Csekély 1,021.400 koronával többbe kerülne Csernoch úrnak a birtoka.

A püspökladányi új lelkész. Kiss Ferenc örökébe, elkéseredett választási harc után 6 szótöbbséggel Kállay Sándor bihari lelkészt, a fiatal lelkészgeneráció egyik jeles tagját választották. Kállay Sándor nánási fi, iskolánkban tanult, Hajduszoboszlón volt kedvelt vallástanár és itt szerezte meg összeköttetéseit. Ő lett hát a Kiss Ferenc utódja, a nagy egyházépítő és érdemes minta-lelkész kezdeményezéseinek tovább folytatója, végrehajtója és örököse. Nagy kitüntetés, nehéz feladat, adjon hozzá a kegyelem Istene erőt, kitartást és sikert.

A felekezeti tanárok országos nyugdíjtörvényének a revisiója most van folyamatban a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban. A revisio, mint halljuk, a nyugdíjtörvény több hátrányos intézkedését meg fogja szüntetni és a teológiai tanárokat is be fogja venni a nyugdíjintézet kötelékébe. Ezzel s általában az egész revisióval kapcsolatban az Országos Református Tanáregyesület egy kérvényt terjesztett fel a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, mely lapunk mai számában olvasható. Lehetetlennek tartjuk, hogy a méltányos kérelem elől a miniszter elzárkózzék.

A Sorbonne egyetem magyar tanszéke. Párisból jelentik: A minap hírül adtuk, hogy a párisi Sorbonne magyar tanszéke Kont Ignác halálával megüresedett s a tanszéket az egyetem tanácsa megszünteti. Ebben az ügyben Liard egyetemi vicerektor jelentette ki: — Be kell szüntetnünk a tanszéket egyszeűen azért, mert nem volt rá megfelelő jelentkező, másrészt pedig, mert ez a tanszék mindeztideig nem felelt meg a hozzáfűzött várákozásnak. Nem volt iránta akkora érdeklődés, mint amennyi megokolta tenné a fentartását. Első sorban azonban a szükséges tanerő hiányzik. A tanszéket eddig egy „chargé de cours” rangban levő tanár látta el, aki megfelelt az állás feltételeinek, azaz francia állampolgár volt és a Sorbonneon szerezte doktori diplomáját. Ilyen képesítésű pályázó eddig nem jelentkezett, de mihelyt akad, az egyetemi tanács azonnal tárgyalás alá veszi a kérdést.

Diák bál. A mezőtúri főgimnázium bálja február 8-án lesz a Casino összes termeiben. Az előkészületek a bált megelőző concertre erősen folynak. Kiemelendő pontja lesz egy „Macska szerenád”, amelyet a gimn. zenekarból alakított quartett fog előadni. Azután pedig Berczik egy felvonásos vígjátéka a „Báلكirálynő” kerül színre, amelyre az ifjúsági önképzőkörnek sikerült megnyerni Jánossy Gizike és Kecskeméty Jolánka úrhölgyeket. Felhívjuk ez estélyre olvasóink figyelmét.

Parókhialis körök. Az egybehívott tanácsosok részvételével egymás után alakulnak meg Debrecenben a parókhialis körök. A megalakulás az egyház legszelesebb köreiben is élénk visszhangot keltett s némi reményeket ébresztett arra nézve, hogy a debreceni egyház ismét vissza vivja régi dicsőséges hely-

zetét. Ez az ébredező bizalom és éledni kezdő reményesség már maga megérdemelte azt a fáradságot, amivel a parókhialis körök alakítása járt és megérdemel még többet is. Hogy azonban ez a reménykedés meg ne csalatkozzék, további kitartó buzgalomra, tervszerű, bizonyos mértékben egyöntetű eljárásra van szükség. És az eddig észlelt hibák megjavítására is. Ezek a hibák főleg a parókhialis körök határainak a megállapításánál történtek. Részint azért, hogy a beosztás a templomokra való tekintet nélkül létesített. Mint például a csapó-utcai és az Árpád-téri parókhialis köröknél. A két kört elválasztó vonal az Árpád-téri templom mellett vonul el. A beosztás tehát azt követelné a templom nyugoti oldalán lakó hívektől, hogy ők a Nagytemplomba járjanak, holott fősomszéd-ságukban van az Árpád-téri templom. De az ilyenek kisebb bajok s könnyen kiigazíthatók. Nagyobb baj, hogy a külsőségeket is beosztották a belvárosi parókhialis körökbe. Így beosztották a péterfiaiba a Parlag, Macs, Hortobágy, Ohat-Kócs; a csapó-utcaiba Gerébi-telep, Nagy-Csere. A Cserén 1300 hívünk él, mértföldnyire vannak a várostól, ide külön kör, templom és gondozás kell. Külön kezelendők a kaszárnyák is. Ezeken kívül is marad elég teendőjük a buzgó tanácsosoknak, csak rendszeres beosztás, munkaterv és program legyen. Kedv az van, legalább az a körülmény, hogy mind a péterfiai vezető lelkész (dr. Baltazár Dezső), mind a csapó-utcai kör elnökének (Jánosi Zoltán), mind a többieknek felhívó szavára százak állottak talpra, azt bizonyítja, hogy a hívek nagy reményeket fűznek a parókhialis körök alakuláshoz. Szívvel óhajtjuk, hogy ne csalódjanak.

A Debreceni Szabad Iskola második félévi programja. Február 1-én, szombaton kezdte meg a Szabad Iskola második félévi előadásainak hosszú sorozatát. Helyet találnak abban történelmi, irodalmi, művészeti, zenei, társadalmi jellegű stb. előadások. Azt hisszük, felesleges már e helyen ezeknek ismétlése, amikor a közönség ismeri azokat a legjobban. Hisz ma már — túlzás nélkül mondhatjuk, — valóban kulturszükséglet kiegészítőjévé vált a Szabad Iskola Debrecen közönsége előtt, mely társadalmi állás és osztályhelyzet tekintetében a lehető legtar-kább és éppen azért igen becses összetételű hallgató-ságot szokott nyújtani az iskola előadásainak.

Februárban:

1-én, szombaton: a református főiskola VI. sz. termében: Ingyenes gyorsirási tanfolyam. II. Az előző félévben megkezdett gyorsirási tanfolyam folytatása. Vezető: László Béla, felső kereskedelmi iskolai tanár.

2-án, vasárnap d. u. 3 órakor az Ipartestület dísztermében: Első mese-délután.

4-én, kedden: dr. Horvay Róbert, főreáliskolai tanár: Lelki életünk köréből. I.

5-én, szerdán: dr. Horvay Róbert: Lelki életünk köréből. II.

6-án, csütörtökön: Margócsy Emil, felső keresk. iskolai tanár: Értékpapírjaink árfolyam hullámzásáról.

8-án, szombaton: a református főiskola VI. sz. akadémiái termében: Ingyenes gyorsirási tanfolyam. II. Vezető: László Béla, tanár.

10-én, hétfőn : dr. Szabó Márton : A forradalmak. I.

11-én, kedden : dr. Horvay Róbert. Lelki életünk köréből. III.

12-én, szerdán : Boldisár Kálmán tb. tanácsos, rendőrkapitány : Magyarország és a Török birodalom történeti kapcsolata. I.

13-án, csütörtökön : Haranghy György, a Debreceni Első Takarékpénztár cégvezetője : A fotográfia alkalmazása a tudományokban. I.

15-én, szombaton, a református főiskola VI. sz. akadémia termében : Ingyenes gyorsírási tanfolyam. III. Vezető : László Béla tanár.

17-én, hétfőn : dr. Szabó Márton : A forradalmak. II.

18-án, kedden : dr. Horvay Róbert : Lelki életünk köréből. IV. A tér és az idő szemlélete.

19-én, szerdán : Boldisár Kálmán : Magyarország és a Balkán félsziget történeti kapcsolata. II.

20-án, csütörtökön : Madai Pál áll. főreáliskolai tanár : A keleti kérdés története. I.

22-én, szombaton, a református főiskola VI. sz. akadémiai termében : Ingyenes gyorsírási tanfolyam. IV. Vezető : László Béla, tanár.

23-án, vasárnap d. u. 3 órakor az Ipartestület dísztermében : Második mese-délután.

24-én, hétfőn : dr. Szabó Márton : A forradalmak. III.

25-én, kedden : Löwin János, máv. mérnök : A halotthamvasztásról.

26-án, szerdán : dr. Kovács József, m. kir. gazd. akadémiai tanár : Telepítési- és tanyarendszerek.

27-én, csütörtökön : Madai Pál : A keleti kérdés története. II.

29-én, szombaton, a református főiskola VI. sz. akadémiai termében : Ingyenes gyorsírási tanfolyam. V. Vezető : László Béla, tanár.

Márciusban :

3-án, hétfőn : dr. Szabó Márton : A forradalmak. IV.

4-én, kedden : d. u. 5 órakor az Arany Bika dísztermében : Drumár János : A tánc fejlődése.

5-én, szerdán : Haranghy György : A fotográfia alkalmazása a tudományokban. II.

6-án, csütörtökön : Bors Károly, festőművész, áll. fémipariskolai tanár : Iparművészet — individuális lakásberendezés.

8-án, szombaton, a református főiskola VI. sz. akadémiai termében : Ingyenes gyorsírási tanfolyam. VI. Vezető : László Béla, tanár.

9-én, vasárnap d. u. 3 órakor az Ipartestület dísztermében : Harmadik mese-délután.

10-én, hétfőn : dr. Kovács Gábor : A háború szociológiája.

11-én, kedden d. u. 5 órakor az Arany-Bika dísztermében : A Szabad Iskola Népszerű hangversenye.

12-én, szerdán : László Béla, felső kereskedelmi iskolai tanár : A biztosítás eszméjének és intézményének történeti fejlődése.

13-án, csütörtökön : dr. Spitz Lipót, ügyvéd, a Debreceni Zenekedvelők körének titkára : Bayreuth és a Wagner-kultusz.

Vallásanári vizsgálat. A múlt év május havában tartották Debrecenben a legelső vallásanári vizsgálatot. Most ismét egy újabb vizsgálatra tűzött ki időt a vizsgáló-bizottság elnöke, dr. *Baltázár Dezső* püspök. Ez újabb vizsgálatot e hó 14. és 15. napjain tartják Debrecenben. Első nap az írásbeli, második nap a szóbeli vizsgálatok lesznek. A vizsgálatra négyen jelentkeztek : ketten a tiszántúli, ketten az erdélyi egyházkerületből.

A debreceni Csokonai-kör szatira-pályázata. A debreceni Csokonai-kör egyik jöltevője. Lőfkovits Artur adományából 300 koronás pályadíjat tűzött ki szatirára. A kör 29 pályamű közül hármat talál jutalomra méltónak, 100—100 koronával jutalmazta Ujlaki Géza (Győr) „Fiatal íróhoz”, Szabados Ede (Szatmár) „Az új muzsa” és Sajó Sándor (Budapest) „Dacos magyarok” című szatiráját ; ez utóbbi mutatkozik a legértékesebbnek. — Több-kevesebb dícséretet nyertek „A modern nő”, „Budavári pipa-szentelés”, „Szatirák”, „Útközben” és „Szatirák szatirája” címűek. — A kéziratokat f. évi február 15-ik szolgáltatója vissza Kardos Albert, a debreceni Csokonai-kör titkára.

Valahára. A lelkési korpótlék kimaradása miatti feljajdulást meghallották már az illetékes helyen is és a Hircsarnok vagy minevű ismeretlen félhivatalos útján szaporán dementálgatnak. Azt mondják ezek a miniszteri hirharangok, hogy nincs semmi baj, a lelkész korpótlékok ügye (korpótlékok, mert az 5 éve szolgálók egyet, a 10 éves szolgálattal bírók kettőt kapnak) teljesen rendben van, az utalványozás elő van készítve stb., stb. Nagyon helyesen van. Ezeket a mérges cáfolatokat mi olvassuk a legnagyobb örömmel s még azt sem kérdezzük, hogy mi gátolta hát eddig a folyósítást ? Még ezt is csak úgy magunkban konstatáljuk, hogy már a minisztériumban is méltatlankodnak a korpótlékok ügyében felmerült aggodalmak és kételyek miatt és a leggyorsabb eljárást és folyósítást maguk helyezik kilátásba. Valahára.

Lelkészeiktatás. Krassószörény vármegyének legrégibb magyar református egyházközségében, Bunyaszekszárdon, 1912. év dec. hó 22-én iktatta be nagytiszteletű Rác Károly szapáryfalvai lelkész úr a hívek által meghívott ifjú lelkészt, Gyökössy Józsefet. A beiktatott új lelkész szép hatású beköszönő beszédében rámutatott arra, hogy ezen oláh tengerben álló magyar szigeten mily munka várakozik reá. A hívek bizton remélik is, hogy meghívott lelkészekben csalódnai nem fognak. A beiktatási ünnepély szűk körben folyt ugyan le, de a valódi, igaz bensőség nem hiányzott. Az ünnepélyen résztvett az új lelkész testvérbátyja, dr. Gyökössy Endre úr is, ki azon önfeláldozó tevékeny szívességét ajánlotta fel, hogy a bunyaszekszárdi református egyházban az omladozó és düledező imaház helyett rövid időn belül az országos hírlapi gyűjtés és felolvasásai által gyűjtött összegből rendes templomnak a felépítését igyekszik keresztül vinni. Ilyen önfeláldozó és tehetőséges urak bár többen lennének.

A himlőoltás felfedezőjének emlékezte. Most volt kilencvenedik évfordulója annak, hogy az angolországi Berkeleyben meghalt Jenner Edward orvos, a himlőoltás felfedezője. Egyik legnagyobb jöltevője volt ő az emberiségnek, mert míg ma

azokban az országokban, hol a himlőoltás kötelező, úgyszólván ritkaság a fekete-himlő, azelőtt, a nyolcvanas évek elején majd egyötöd része az emberiségnek esett bele ebbe a rettenetes betegségbe. Egy régi, 1796-ból való statisztika szerint Európában évenként átlag 400,000 ember betegedett meg fekete-himlőben. Ugyanebben az évben eszközölte Jenner az első himlőoltást egy gyermekben, 28 évi szakadatlan kísérletezésnek a gyümölcse volt a siker, mely maradandóvá 1802-ben lett, amikor általánossá vált a védhimlőoltás Angliában, bár a Habeas Corpus-törvény miatt oltási kényszer máig sincsen. A védhimlőoltás döntő bizonyítékát a német-francia háború szolgáltatotta, amelynek a folyamán a be nem oltott francia hadseregben 23,469 katona betegedett meg himlőben, a beoltott német hadseregben pedig csak 261. A betegség természetesen máig sem pusztult el egészen, szörványos esetek még mindig előfordulnak. Ez a körülmény elég az oltáselleneseknek, hogy a himlőoltás fölösleges és értéktelen voltát hirdessék. Azt mondják, hogy az oltás megmérgezi a gyermekeket és aláássa a közegészséget. Csak nemrégiben is ilyen értelemben beszélt az osztrák parlamentben egy képviselő. A mindennapi élet tanulságai és az orvosi tudomány azonban a himlőoltásnak adnak igazat, melyről Wespri István, a Biografia Medicorum tudós szerzője, Debrecen város egykori híres főorvosa doktori értekezését tartotta London városában ezelőtt több mint 100 esztendővel.

A testvér prot. egyház neve. Mint minket hely. hitv., őket a múltban ágostai hitvallást követőknek nevezték, azután ág. ev.-ek lettek (mi ev. ref.), náluk is becsúszott a lutheránus jelző (akárcsak minálunk a kálvinista). Mi vissza térünk a régi református névhez, ők meg, amint látszik az *evangélikus* meghatározásban fognak megállapodni. Igen érdekes erre vonatkozólag a dr. *Daxner György* felfogása. Dr. *Daxner* így érvel: „Nem tekintve azt, hogy az ágostai hitvallásnak megmásított alakja is van, hogy az ágostai hitvallás meg nem változtatott alakjában egyházunk alaphitvallása és én arról is meg vagyok győződve, hogy egyházunk többi hitvallásainak célja lényegileg az ágostai hitvallás kifejtése, védelme, téves tanok s félremagyarázások elleni biztosítása. Mégis az ágostai hitvallásra való hivatkozás nem biztosítja a többihez való hozzájárulást is. Így az ágostai hitvallású evangélikus elnevezés sem oly neve egyházunknak, melyet a hitvallásaink összességére súlyt vető álláspontnak noli me tangere-nek kellene tekintenie. Ha így áll a dolog, akkor pusztán a célszerűség kérdése csak, vajjon ragaszkodunk-e hozzá, vagy sem. Bizonyos, hogy én sem vagyok itt a változtatások barátja. De, ha látom, hogy még lelkésztestvéreink is ágostai evangélikusnak nevezik magukat, akkor nem tudom a feltétlen ragaszkodást ezen névhez helyeselni. Sőt tovább megyek. Miután a reformátusokkal való konfundálás azóta, hogy azok az „ev.“ szót nevükből elhagyták, már nem fenyeget, én is amellet foglalkozom állást, hogy egyházunk magát egyszerűen csak „*evangélikus*“-nak nevezze. Nem akarom ezen álláspontomat mással támogatni, mint avval a történeti érveléssel, hogy ez az elnevezés „*evangélikus*“ volt egyházunknak legrégebbi neve. A 16. században mást nem találunk. A 17. században Nicolai Fülöp csodálkozással írta meg Schlüsselburgnak, hogy

Hollandiában a Németországból való „evangélikusokat“ „lutheránusoknak“ nevezik. És Hollazius meg Hoé, Cyprian épügy, mint Goeze s végül Rudelbach is előnyt adnak az „evangélikus“ elnevezésnek. Mindezt tudjuk Rocholl Rudolfnak a hívő, buzgó lutheránusnak egyháztörténetéből (előszó: VI. 1.). És az „evangélikus“ elnevezés pártolóihoz csatlakozik ő maga is, mikor művét tudatosan „Die Geschichte der *evangelischen* Kirche in Deutschland 1897“-nak címezte. Ezen ő művét legmelegebben ajánlom tanulmányozásra. Aki elolvasta és hozzá Rochollt egyébként is ismeri, tudja, hogy egyházunk egyik leghívebb tudósa és szolgája volt. S így bizony ő vele s a fentnevezettekkel nem vagyunk épen rossz társaságban — épen egyházunk hitvallásaihoz való ragaszkodás dolgában sem, ha „az evangélikus egyház“ elnevezést pártoljuk.“ — Eddig a tudós író, kinek fejtegetéseihez csak azt tesszük hozzá, hogy a testvér prot. egyház hivatalos nevének megállapítása közérdekből is kívánatos volna. Ma úgy áll a dolog, hogy a lutheránusok se használják egyöntetűen a hivatalos nomen claturát és utánuk nem használjuk (és nem ismerjük is részben) mi sem.

Lelkészbeiktatás. Lélekemelő ünnepségben volt része 1912 december 8-án a mezőtelkii egyház híveinek. E napon iktaltatott ugyanis be hivatalába e kis gyülekezet rajongásig szeretett új pásztorát, az előbbeni lelkésznek, mint nyugalomba vonult ősz vezérnek szép tehetségű fia, ifj. Nyeste István úr, kit a hívek dicsőre méltó egyhangú bizalma és szeretete szólított el, azon szeretet és bizalom, amelyet ő még segédlelkészkedése idejében méltán kiérdemelt a mezőtelkii hívektől. Ez ifjú lelkész édes apját, id. Nyeste István urat ugyanis 1909. évben választotta lelkészéül a mezőtelkii gyülekezet, s ő már mint éltes, öreg ember csakhamar fiát vette maga mellé munkatársul, s mint hatalmas sas, gyöngye madárfiat türelemmel tanítgatta repülni s az élet vizére szomjúhozó lelkeket megelégtetni. És a tanítvány az apai védő szárnyak alatt igazi lelkesedéssel, ambícióval végezte munkáját s csakhamar szinte teljes önállósággal vitte a hívek lelkigondozását. És ez a hív, ez a lelkes munka nem maradt elismerés, nem maradt megjutalmazás nélkül akkor, amikor édes apja lemondása után a hívek egyakarattal s páratlan szeretettel őt hívták el lelkipásztorukul. Az ősz vezér, a mester tehát drága kincsét, kathedráját a tanítványra, fiára hagyhatta. Ifj. Nyeste István urat valóban a hívek szeretete emelte e virágzó kis gyülekezet lelkipásztori kathedrájára, s amint beköszönő beszédjében, — mely Márk XII. 30., 31. v. alapult — szépen kifejtette, ő is a szeretet fegyverével kíván munkálkodni kedves hívei között, és a régi szeretetteljes viszony megőrzése, fejlesztése — mint mondá — mindvégig kedves lizte leend. Adjon is a minden áldásoknak Istene erőt, kitartást az új pásztorának e dicsőséges szép program megvalósítására. (H. S.)

Hírek a törökszentmiklósi egyházközségből. Törökszentmiklóson erősen foglalkoztatja a lelkeket az a mozgalom, melynek célja, hogy a reformáció négy-százados évfordulója alkalmából a külső paróchiális körben közadakozásokból felépüljön a második református templom; hogy ezáltal a most élő emberek maradandó emlékművet hagyjanak örökségül a nyomukba lépő utódoknak. Az eszme megvalósításához

közreműködik, előljár a neves Polgár-család, melynek őseinek nevét és egyházszeretét több rendbeli alapítvány őrzi, örökíti a törökszentmiklósi egyházközségben. A Polgár-család hagyományos egyházszeretét és áldozatkészségét tanúsítja újabban a most élő családtagok részéről az egész egyházközséget örök hálára kötelező két olyan ígéret, mely hatalmas előjel arra, hogy a második református templom eszméből testbe öltözik. Ifjú Polgár József, 16 éves ifjú magára vállalta az új templom harangjainak megöntetését. A nemeslelkű ifjú ezen ígéretéhez az édes anyja, özvegy Polgár Béláné Meszena Stefánia bárónő, — kinek oroszlánrésze van a belsőköri templom orgonája készíttetésében, — a legnagyobb örömmel adta beleegyezését. Dr. Rácz Albertné Polgár Juliska úrasszony pedig orgonát ígért az újtemplomba az ő lelke szépségét jellemző, megható, szép kijelentésében: „A jó Isten nem áldott meg gyermekekkel; az ilyen gyermektelen nő megengedheti magának azt az örömet, hogy Isten dicsőségére tett adományával emléket hagyjon maga után”. Récsey Zoltán gyógyszerész a január 22-iki vivó-akadémián a törökszentmiklósi nőktől kapott jutalomdíja, egy szép ezüst serleg értékét (60 koronát) ajándékozta a szent célra. A Törökszentmiklósi Takarékpénztár ezer koronát, a Gazdák Gözmalma ötszáz koronát ajánlott fel részletekben, de építkezés esetén azonnal kiszolgáltatandó fizetési kötelezettséggel. A Törökszentmiklósi Népbank a múlt évben 50, ez évben 25 koronát juttatott az alap növelésére, további adakozása kedvező kilátásba helyezve. Örvendetes jó hírek ezek Törökszentmiklósról. Áldja meg a Mindenható azokat, kik e jó hír közlésére alkalmat és lehetőséget adtak. Áldás reájuk. Legyen övék az én szívem hálás köszönete is! *Olajos Pál*, törökszentmiklósi református lelkész, külső parochiális körü elnök.

Kovácsy Sándor ünneplése. Szeretetteljes ünnepségekben volt része Kovácsy Sándor dr. főgondnoknak születése hetvenedik és gondnokká választásának tizedik évfordulója alkalmából. Az ünneplés a református főgimnázium dísztermében folyt le. Budapest református társadalma rendkívül nagy számmal volt képviselve az estélyen. Ott volt többek között Lánzy Leó v. b. t. t., Szász Károly országgyűlési képviselő, Szilassy Aladár, a közigazgatási bíróság alelnöke, Puky Gyula, Nagy Ferenc esperes, Pálóczy Horváth Zoltán, Petri Elek, Bernát István dr., Haypál Benő, Kósa Zsigmond, Hamar István, Nemes Bertalan és mások. Testületileg megjelent a teológia tanári kara, a református főgimnázium vezetősége, a presbitérium stb. református testületek. Az ülésen Szilassy Aladár elnökölt. Felolvasta az üdvözlő táviratokat, majd átadta a szót Petri Eleknek, aki a presbitérium nevében üdvözölte a jubiláns főgondnokot. Ezután Hosszay Lajos dr. üdvözölte Kovácsy Sándort az egyházközség nevében. Kovácsy Sándor megköszönte az ünneplést. Ülés után társasvácsora volt a Bristol szállóban.

A diákokat kitiltják a sporttelepekről. Ma már szakemberek és laikusok körében egyaránt köztudomású, hogy a magyar ifjúság nevelési rendszere tartóhatatlan. Az egész vonalon olyan rendezetlen állapotok burjánoznak, hogy egységes és eredményes nevelésről szó sem lehet. A középiskolánk tanterve elavult, nehézkes és vaskalapos. Hangzatos jelszavak

tömörítették az ifjúságot a sport és athlétika zászlaja alá és senki sem mert ellentmondani a lelkes agitációnak. Egymásután keletkeztek vidéki és fővárosi sportegyesületek, amelyek aktív szereplőiket nagyobb részt a diákság soraiból toborozták. A diákok tódultak is a sportegyesületekbe, amelyek felnőttek számára készült alapszabályaikkal az iskola figyelmén kívül s annak tantervét figyelembe nem véve a diákságot új célok felé terelték. A sok sportdícsőség nem egy szépen indult karriernek lett a sirja. Egy 1893. évi törvény ugyan kimondja, hogy középiskolai tanuló semmiféle nyilvános egyesületnek tagja nem lehet, de ettől a törvénytől lépten-nyomon eltérve az ifjúság sportegyesületekbe, zenetársaságokba, kongregációkba és egyéb iskolán kívül való egyesületekbe iratkozott. Ennek természetesen csak az iskolai oktatás és nevelés látta kárát. A közoktatási miniszter most egy igen erélyes hangú rendeletben tiltja el a középiskolai ifjúságot a felnőttek sportegyesületeitől. Azt mondjuk mi is, akik pedig az ifjúság minden testedző gyakorlatinak barátjai vagyunk: helyesen. De ez nem azt teszi, hogy a középiskolai tanulóknak a magok körében akár sportszerű, akár más megfelelő rendszerű tornagyakorlatait feleslegesnek tartanók. Ellenkezőleg ismételt hangsúlyozzuk, hogy ahány tanórát fordítanak az ifjak szellemi képzésére, éppen annyit kellene fordítani a test és egészség fejlesztésére is. Sportnak, táncnak, éneknek, játékoknak, sőt bizonyos munkagyakorlatoknak és alkalmaknak éppen úgy szerepelniök kellene a középiskolák tantermében, mint a latinnak és algebrának. Ezzel szemben azt látjuk, hogy az iskolaorvos még mindig csak ötödik kerék szerepét játsza, a tornatanár fizetés és elbánás tekintetében más tekintet alá esik s van főgimnáziumunk, melynek tornatanára 640 lélekszám mellett, még a 200 főnyi másik tanintézet szükségleteit is ellátni kénytelen. A miniszter eltilt, helyesen. De nem ad az eltiltott helyett mást és ezt már nem helyesen. Amint nem helyes a mi elmaradt felfogásunk és gyakorlatunk sem.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A viski református egyházban megürült tanítói állásra pályázatot hirdetek.

Az állás javadalma: a) Tisztességes lakás kerttel. b) Pénz az egyház pénztárából havi előleges részletekben 730 korona. c) Állami fizetésekiegészítés 200 kor. d) Hét öl kemény tűzifa helybe szállítva. e) Az álláshoz kötött egyházi jegyzőségért és énekkar vezetésért 100 kor. f) Törvényes korpótlék az államtól.

Kötelesség az I. vegyes osztály tanítása, az egyházi jegyzőség, az énekkar vezetése és szükség esetén a kántor helyettesítése.

Az állás a választás után azonnal elfoglalandó.

A pályázati kérvények folyó évi február 18-ig alulírottához Viskre (Máramaros vármegye) küldendők.

Pályázhatnak okleveles férfi-tanítók.

Kelt Viskén, 1913 február 3.

Mikó Imre,
ref. lelkész.